

DYDD IAU, 27 EBRILL 2023

AT: HOLL AELODAU Y PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG, POBL IFANC A'R GYMRAEG

YR WYF DRWY HYN YN EICH GALW I FYNYCHU CYFARFOD O'R **PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG, POBL IFANC A'R GYMRAEG** A GYNHELIR YN Y SIAMBR - NEUADD Y SIR, CAERFYRDDIN. SA31 1JP AC O BELL AM 10.00 YB, DYDD GWENER, 5ED MAI, 2023 ER MWYN CYFLAWNI'R MATERION A AMLINELLIR AR YR AGENDA SYDD YNGHLWM

Wendy Walters

PRIF WEITHREDWR

Swyddog Democrataidd:	Julie Owens
Ffôn (llinell uniongyrchol):	01267 224 088
E-Bost:	juowens@sirgar.gov.uk
Cyfarfod aml-leoliad yw hwn. Gall aelodau'r pwyllgor fynychu'n bersonol yn y lleoliad a nodir uchod neu o bell drwy'r ddolen Zoom a ddarperir ar wahân.	
Gellir gwyllo'r cyfarfod ar wefan y cyngor drwy'r ddolen canlynol:- https://carmarthenshire.public-i.tv/core/portal/home	

Wendy Walters Prif Weithredwr, *Chief Executive*,
Neuadd y Sir, Caerfyrddin. SA31 1JP
County Hall, Carmarthen. SA31 1JP

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG, POBL IFANC A'R GYMRAEG

GRŴP PLAID CYMRU- 7 Aelod

Cyng. Carys Jones
Cyng. Liam Bowen
Cyng. Kim Broom
Cyng. Peter Hughes Griffiths
Cyng. Betsan Jones
Cyng. Hefin Jones
Cyng. Jean Lewis

GRŴP LLAFUR -

Cyng. Lewis Davies
Cyng. Dot Jones
Cyng. Edward Skinner
Cyng. Michael Thomas

GRŴP ANNIBYNNOL -

Cyng. Sue Allen

HEB GYSYLLTIAD

Cyng. Sean Rees

AELODAU ANETHOLEDIG SYDD Â PHLEIDLAIS

Vera Kenny

Yr Eglwys Gatholig Rufeini

Rev. Delyth Richards

Yr Eglwys yng Nghymru

RHIANT LYWODRAETHWYR SYDD Â PHLEIDLAIS -

Anthony Enoch

Cynrychiolwr Rhiant Lywodraethwr:
Ardal 2 - Caerfyrddin

Felicity Healey-Benson

Cynrychiolwr Rhiant Lywodraethwr:
Ardal 3 - Llanelli

1 Lle Gwag

AGENDA

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB
2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL GAN GYNNWYS UNRHYW CHWIPIAU PLEIDIAU A RODDIR MEWN YMATEB I UNRHYW EITEM AR YR AGENDA.
3. CWESTIYNAU GAN Y CYHOEDD (NID OEDD DIM WEDI DOD I LAW)
4. POLISI AR DDYFARNU GRANTIAU A'R IAITH GYMRAEG 5 - 24
5. DIWEDDARIAD AR ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL 25 - 44
6. STRATEGAETH HYBU'R GYMRAEG 2023-28 45 - 76
7. GWERTHUSIAD O AROLYGIADAU ESTYN AR DRAWS YSGOLION SIR GAERFYRDDIN, UNEDAU CYFEIRIO DISGYBLION A LLEOLIADAU ARBENIGOL 77 - 86
8. DIWEDDARIAD AR GAMAU GWEITHREDU Y PWYLLGOR CRAFFU 87 - 94
9. LLOFNODI YN GOFNOD CYWIR COFNODION Y CYFARFOD A GYNHALIWYD AR 24 MAWRTH 2023 95 - 102

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Eitem Rhif 4 PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG, POBL IFANC A'R GYMRAEG

5 MAI 2023

POLISI AR DDYFARNU GRANTIAU A'R IAITH GYMRAEG

Pwrpas: Cytuno ar y Polisi ar Ddyfarnu Grantiau a'r Iaith Gymraeg ar gyfer y Cyngor, er mwyn sicrhau cysondeb ar draws cynlluniau grant a chydymffurfiaeth â Safonau'r Iaith Gymraeg.

Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu:-

Ystyried y Polisi ar Ddyfarnu Grantiau a'r Iaith Gymraeg a darparu adborth cyn i'r Cabinet ystyried yr adroddiad.

Y Rhesymau:

Mae'n ddyletswydd statudol ar y Cyngor i weithredu Safonau'r Iaith Gymraeg. Fel rhan o'r Safonau hynny, mae'n ofynnol i ni gyhoeddi polisi dyfarnu grantiau sy'n sicrhau ein bod yn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd bobl i ddefnyddio'r Gymraeg pan fyddwn yn gwneud penderfyniadau ynghylch dyfarnu grant.

YR AELOD O'R CABINET SY'N GYFRIFOL AM Y PORTFFOLIO:-

Cynghorydd Glynog Davies a'r Cynghorydd Gareth John

Y Gyfarwyddiaeth: Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Noelwyn Daniel Awdur yr Adroddiad: Myfanwy Jones	Swyddi: Pennaeth TG a Pholisi Swyddog Datblygu'r Gymraeg	Rhifau ffôn/ Cyfeiriadau E-bost: NDaniel@sirgar.gov.uk MyJones@sirgar.gov.uk
--	---	---

EXECUTIVE SUMMARY

POLICY ON AWARDING GRANTS AND THE WELSH LANGUAGE

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

This Policy has been prepared in order to comply with the Welsh Language Standards (The Welsh Language (Wales) Measure 2011). Carmarthenshire County Council's compliance notice states that we must 'produce and publish a policy on awarding grants' that requires us to consider the effects that awarding a grant will have on 'opportunities for persons to use Welsh', and on 'not treating Welsh less favourably than English'.

The Policy has been developed in full discussion between the Corporate Policy Team (who lead on the Welsh language standards) and Economic Development Team (who lead on grant administration).

Although there have been arrangements in place previously to ensure that grant awarded bodies comply with the Welsh Language Standards, there has not been a Policy in place, nor a formal consideration of the impact that awarding the grant would have on residents' use of Welsh.

The Policy details the Council's commitment to administering Grants in accordance with the Standards and explains the way in which the Council will pass on these duties to the applicants. The procedures detailed have been formulated in order to guide the applicants towards ensuring a positive impact of their activities on the Welsh Language. The Policy outlines the expectations that need to be applied in the grant awarding process from the initial information given to potential applicants, through to the application form and the information given to successful applicants.

There is a practical set of exemplary commitments provided in the information given to potential applicants which will guide the applicant to planning a positive impact on the Welsh Language through the administration and application of their proposed activities. These commitments will then be transferred from the application form to the information given to successful applicants. From there, the Policy explains that the commitments to the Welsh Language will be reported upon and monitored.

Finally, the Policy includes an appendix of information on support for candidates working bilingually, and a checklist for officers to ensure the correct application of the Policy in practical terms.

The Policy will align with the Council's Welsh Language Promotion Strategy 2023-28 and the Well-being of Future Generations Act (Wales) 2015.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

Policy on awarding grants and the Welsh Language

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: Noelwyn Daniel, Head of ICT & Corporate Policy
Jason Jones, Head of Regeneration

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
YES	YES	YES	NONE	NONE	NONE	NONE

Policy, Crime & Disorder and Equalities

The introduction of the Policy on Awarding Grants and the Welsh Language fulfils a requirement as part of the Standards set upon the Council under the Compliance Notice received from the Welsh Language Commissioner on 30 September 2015.

Legal

The Welsh Language Standards Regulations 2015 came into force on 31 March 2015. These Regulations replace the responsibilities placed on Carmarthenshire County Council under the Welsh Language Act 1993 and were imposed on the Authority on 31 March 2016.

Finance

The policy introduces a new way of working amongst our key grant opportunities as a Council.

CABINET MEMBER PORTFOLIO HOLDERS AWARE/CONSULTED

Cllr. Glynog Davies and Cllr. Gareth John

YES

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information List of Background Papers used in the preparation of this report:

THESE ARE DETAILED BELOW OR THERE ARE NONE (Delete as applicable)

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Welsh Language Standards Compliance Notice		Welsh Language Standards (Welsh Language (Wales) Measure 2011) Compliance Notice (gov.wales)

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Polisi Dyfarnu Grantiau a'r iaith Gymraeg

sirgar.llyw.cymru
carmarthenshire.gov.wales

Cynnwys

1. Cyflwyniad	2
2. Cyd-destun Polisi	4
3. Gweinyddu Proses Grantiau yn unol â'r Safonau	6
4. Disgwyliadau o ran y Gymraeg i'w trosglwyddo i'r ymgeiswyr:	7
- Gwybodaeth i ymgeiswyr posibl	
- Ffurflen gais	
- Gwybodaeth i ymgeiswyr llwyddiannus	
- Aseu ceisiadau	
- Adrodd a monitro	
5. Cymorth i ymgeiswyr	13
6. Rhestr Wirio	14

Cyflwyniad

Mae'n ofynnol o dan [Mesur y Gymraeg \(Cymru\)2011](#) i Gyngor Sir Gâr lunio Polisi dyfarnu grantiau sy'n sicrhau bod cyrff a gaiff eu hariannu gan y Cyngor yn gweithredu mewn modd sy'n cyd-fynd ag egwyddorion y Cyngor parthed y Gymraeg. Mae disgwyl i'r Cyngor drosglwyddo egwyddorion sylfaenol y Safonau i'r cyrff trydydd parti hyn, sef peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth gyflenwi gwasanaethau wrth weithredu, wrth lunio polisi ac wrth gadw cofnodion.

Ar ben hynny, mae llunio, mabwysiadu a gweithredu polisi cadarn ar ddyrannu grantiau a'r Gymraeg yn allweddol wrth i Gyngor Sir Gâr weithio i hyrwyddo'r Gymraeg yn unol â [Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2023-2028 a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#). Bydd Cyngor Sir Gâr yn ymdrechu i sicrhau hyfywedd y Gymraeg drwy ei ddylanwad ar gyrff eraill, drwy prosesau dyrannu grantiau ar draws pob adran o'r Cyngor Sir er mwyn gweithio tuag at atal y dirywiad i [niferoedd a chanrannau siaradwyr Cymraeg yn y sir](#).

Bydd y polisi hwn yn sicrhau cysondeb o ran ymdrin â'r Gymraeg ar draws amrywiol grantiau'r Cyngor, yn sicrhau ein bod yn cydymffurfio â'r Safonau wrth ddyrannu grantiau ac hefyd yn arfogi staff y Cyngor i fedru cynorthwyo cyrff trydydd parti i allu hyrwyddo'r Gymraeg yn eu gweithrediadau yn effeithiol.

Bydd y polisi yn cydweddu â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, yn cyfrannu tuag at gyrraedd nod llesiant cenedlaethol, 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu' a Strategaeth Gorfforaethol Cyngor Sir Gâr. Fe fydd hefyd yn gerbyd defnyddiol ar gyfer gweithredu 'Mwy na geiriau', sef Fframwaith Strategol Llywodraeth Cymru ar gyfer yr Iaith Gymraeg mewn lechyd a Gofal Cymdeithasol . Yn ogystal fe fydd yn cyffwrdd yn anuniongyrchol ar elfennau o'r Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg. Yn olaf, fe fydd yn cyfrannu tuag at gyrraedd amcan y Llywodraeth o gyrraedd miliwn o siaradwyr y Gymraeg erbyn 2050.

Cyd-destun Polisi

Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011: Y Safonau

Mae egwyddor sylfaenol yn sail i Safonau'r Gymraeg a ddyrannwyd i Gyngor Sir Gâr yn Medi 2015, sef bod, cyfeiriadau at unrhyw weithgaredd sy'n cael ei gyflawni gan gorff, neu at unrhyw wasanaeth sy'n cael ei ddarparu gan gorff, i'w darllen fel pe baent yn cynnwys cyfeiriad at y gweithgaredd hwnnw yn cael ei gyflawni ar ran y corff, neu at y gwasanaeth hwnnw yn cael ei ddarparu ar ran y corff, gan drydydd parti o dan drefniadau a wneir rhwng y trydydd parti a'r corff;

Ar ben hyn mae'r rheoliadau'r Safonau'n nodi mai cyfrifoldeb y corff sy'n ddarostyngedig i'r Safonau yw sicrhau bod y trydydd parti yn gweithredu yn unol â'r Safonau. I'r perwyl hwn, mae'r Safonau'n nodi'n benodol fod yn rhaid i'r corff ystyried effaith dyfarnu grantiau ar y Gymraeg fel hyn:

Safon 94

Rhaid ichi lunio a chyhoeddi **polisi dyfarnu grantiau** (neu, pan fo'n briodol, ddiwygio polisi sydd eisoes yn bodoli) sy'n ei gwneud yn ofynnol ichi ystyried y materion a ganlyn pan fyddwch yn gwneud penderfyniadau ynghylch dyfarnu grant –

- (a) pa effeithiau, os o gwbl (a pha un ai yw'r rheiny'n bositif neu'n andwyol), y byddai dyfarnu grant yn eu cael ar - (i) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a (ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg;
- (b) sut y gellid gwneud neu weithredu penderfyniad (er enghraifft, drwy osod amodau grant) fel y byddai'n cael effeithiau positif, neu effeithiau mwy positif, ar (i) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a (ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg;
- (c) sut y gellid gwneud neu weithredu penderfyniad (er enghraifft, drwy osod amodau grant) fel na fyddai'n cael effeithiau andwyol, neu fel y byddai'n cael effeithiau llai andwyol ar - (i) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a (ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg;
- (ch) a oes angen ichi ofyn i'r ymgeisydd am grant am unrhyw wybodaeth ychwanegol er mwyn eich cynorthwyo i asesu effaith dyfarnu grant ar - (i) cyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a (ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Wrth weithredu prosesau grant, mae'r Cyngor wrth reswm yn ddarostyngedig i holl Safonau Cyflenwi Gwasanaeth y Cyngor yn ymwneud â chyfathrebu, ond yn ogystal, rhaid sicrhau ein bod yn cydymffurfio gyda Safonau 71-75 sy'n ymdrin a phrosesau grant yn benodol:

71 Rhaid i unrhyw ddogfennau yr ydych yn eu cyhoeddi sy'n ymwneud â cheisiadau am grant gael eu cyhoeddi yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin fersiwn Gymraeg o'r dogfennau hynny yn llai ffafriol na fersiwn Saesneg ohonynt.

72 Pan fyddwch yn gwahodd ceisiadau am grant, rhaid ichi ddatgan yn y gwahoddiad y caniateir i geisiadau gael eu cyflwyno yn Gymraeg ac na fydd unrhyw gais a gyflwynir yn Gymraeg yn cael ei drin yn llai ffafriol na chais a gyflwynir yn Saesneg.

72A Rhaid ichi beidio â thrin ceisiadau am grant a gyflwynir yn Gymraeg yn llai ffafriol na cheisiadau a gyflwynir yn Saesneg (gan gynnwys, ymysg pethau eraill, mewn perthynas â'r dyddiad cau ar gyfer cael ceisiadau, ac mewn perthynas ag amseriad rhoi gwybod i ymgeiswyr am benderfyniadau).

74 Os byddwch yn cael cais am grant yn Gymraeg, a bod angen cyfweld ag ymgeisydd fel rhan o'ch asesiad o'r cais rhaid ichi - (a) cynnig darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg er mwyn i'r ymgeisydd allu defnyddio'r Gymraeg yn y cyfweiliad, a (b) os yw'r ymgeisydd yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfweiliad, darparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd at y diben hwnnw (os nad ydych yn cynnal y cyfweiliad yn Gymraeg heb wasanaeth cyfieithu).

75 Pan fyddwch yn rhoi gwybod i ymgeisydd beth yw'ch penderfyniad mewn perthynas â chais am grant, rhaid ichi wneud hynny yn Gymraeg os cyflwynwyd y cais yn Gymraeg.

Gweinyddu Proses Grantiau yn unol â'r Safonau

Codi ymwybyddiaeth o gronfa ariannol neu grant

Wrth hyrwyddo cronfa grantiau newydd, neu wrth godi ymwybyddiaeth o ddyddiadau terfyn newydd neu rowndiau newydd o gyllido drwy grant, byddwn yn sicrhau ein bod yn hyrwyddo yn Gymraeg, a hynny i'r un safon a'r un pryd ag yn Saesneg. Ym mhob sianel gyfathrebu, gan gynnwys y cyfryngau cymdeithasol, bydd hysbyseb Gymraeg yn cael ei ryddhau yr un pryd ag un Saesneg. Yn yr un modd, wrth gyfathrebu drwy e-bost neu lythyr torfol, byddwn yn gwneud hynny'n ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf. Wrth hysbysebu am geisiadau, byddwn yn nodi ein bod yn croesawi ceisiadau Cymraeg ac y bydd rhai Cymraeg yn cael ei trin yn union yr un â cheisiadau Saesneg, fel hyn: [Caniateir cyflwyno ffurflen gais yn Gymraeg ac ni fydd unrhyw gais a gyflwynir yn Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na chais a gyflwynir yn Saesneg.](#)

Gweinyddu'r broses: Gwaith papur

Byddwn yn cynnig gwaith papur sy'n gysylltiedig â phroses grantiau yn Gymraeg i bob corff ar y cyswllt cyntaf, a hynny er mwyn annog pobl i ymgeisio trwy gyfrwng y Gymraeg. Byddwn yn sicrhau bod manylion grant, ffurflenni cais ac unrhyw wybodaeth ychwanegol ar gael yn Gymraeg a bydd datganiad ar y gwaith papur Saesneg i nodi 'Mae'r ddogfen hon ar gael yn Gymraeg hefyd'. Yn dilyn y cyswllt cyntaf, byddwn yn sefydlu dewis iaith y sefydliadau a sicrhau eich bod yn darparu popeth yn Gymraeg iddynt oni bai ein bod yn gwybod nad yw'n dymuno derbyn fersiwn Gymraeg.

Gweinyddu'r broses: cyfathrebu

Byddwn yn cyfathrebu'n ddwyieithog ar y cyswllt cyntaf gyda phob sefydliad. Yn dilyn y cyswllt cyntaf, byddwn yn cynnig cyfathrebu yn Gymraeg ar bob cyfle wrth drafod ar lafar gyda staff neu wirfoddolwyr y sefydliadau. Byddwn yn cyfathrebu'n ysgrifenedig yn ddwyieithog, oni bai ein bod yn gwybod nad ydynt yn dymuno cyfathrebu'n Gymraeg. Bydd y frawddeg hon wedi ei gynnwys ar bob e-bost neu lythyr 'Mae Croeso i chi gyfathrebu gyda ni yn Gymraeg'.

Wrth gyfathrebu gyda sefydliadau, byddwn yn esbonio cyd-destun y polisi yma a'r gefnogaeth sydd ar gael iddynt o ran y Gymraeg wrth ymgeisio am unrhyw grantiau. Gallwn gyfeirio darpar ymgeiswyr at y cyrff a'r adnoddau a nodir ar dudalen 13 a theilwra y gefnogaeth yn unol â sefyllfa ymgeiswyr.

Gweinyddu'r Broses: asesu a monitro

Byddwn yn cynnig cyfweiliad cyfrwng Cymraeg os oes cyfweiliad i fod, a chynnal cyfweiliad Cymraeg gyda gwasanaeth cyfieithu ar y pryd os nad oes modd ei gynnal gyda phanel Gymraeg. Byddwn yn darparu penderfyniad yn Gymraeg ar bapur neu ar lafar oni bai ein bod yn gwybod nad yw'r sefydliad a geisiodd am grant yn dymuno hynny. Byddwn yn trefnu ymweliadau monitro yn Gymraeg os oes ymweliadau'n rhan o'r gorchwyl, oni bai ein bod yn gwybod nad yw'r sefydliad yn dymuno hynny.

Disgwyliadau o ran y Gymraeg i'w trosglwyddo i'r ymgeiswyr.

Bydd Cyngor Sir Gâr yn trosglwyddo amodau Safonau'r Gymraeg i'r cyrff sy'n ymgeisio drwy sicrhau eu bod yn :

- Gweinyddu
- Cynllunio Gwasanaethau
- Darparu Gwasanaethau

mewn modd sy'n trin y Gymraeg mor ffafriol â'r Saesneg.

- Sicrhau eu bod yn ysgogi effeithiau cadarnhaol ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio Cymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg yn Sir Gaerfyrddin.
  - Byddwn yn darparu awgrymiadau ar sut i gyflawni'r uchod yn y dogfennau a roddir i ymgeiswyr posibl,
  - Byddwn yn gofyn am ymrwymadau i gyflawni'r uchod ar y ffurflen gais,
  - Byddwn yn trosglwyddo'r ymrwymadau a gytunwyd i'r ymgeiswyr llwyddiannus yn y 'Llythyr cynnig grant' neu 'Telerau ac amodau'.

*Mae'r geiriad i'w gynnwys yn y gwaith papur i ymgeiswyr mewn glas.

Gwybodaeth i ymgeiswyr posibl

Yn y ddogfennaeth y byddwn yn darparu i ymgeiswyr cyn iddyn nhw gyflwyno cais am grant, byddwn yn nodi:

Mae [Hysbysiad Cydymffurfio Safonau'r Gymraeg](#) yn gosod gofyniad statudol ar y Cyngor i sicrhau bod y grantiau a ddyfernir ganddo yn cael effeithiau positif ar gyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg;

Er mwyn bodloni'r gofynion yma rhaid i chi wneud pob ymdrech i wneud yr isod:

- Gweithredu'n ddwyieithog yn weledol gan roi statws uchel i'r Gymraeg ar bob cyfle (deunyddiau hyrwyddo, postïadau, datganiadau i'r wasg)
- Cyfathrebu'n ddwyieithog gyda'r cyhoedd yn gyffredinol (e-byst, datganiadau i'r wasg, llythyrau galwadau ffôn)
- Cydweithio gyda phartneriaid sy'n hyrwyddo'r Gymraeg (Mentrau, Urdd, Clybiau Ffermwyr Ifanc, Mudiad Meithrin, Cymraeg i Blant, Ysgolion Cymraeg, Cymraeg i oedolion, capeli, corau, papurau bro, fforymau a rhwydweithiau sy'n hyrwyddo'r Gymraeg)
- Sicrhau bod gweithlu gyda sgiliau Cymraeg, neu drefniadau eraill yn eu lle, fydd yn galluogi gweithredu yn unol â'r Safonau
- Darparu gwasanaethau wyneb yn wyneb neu ar lein yn Gymraeg
- Dangos ystyriaeth o natur ieithyddol yr ardal ddaearyddol y bwriedir gwasanaethu, ac o sut y mae'r gwaith yn mynd i gael effaith cadarnhaol ar nifer siaradwyr neu ddefnydd y Gymraeg*.

*Golyga hyn fod gan yr ymgeisydd ddealltwriaeth o'r cymunedau o siaradwyr Cymraeg a allai gael eu effeithio gan y ddarpariaeth; yn gadarnhaol neu'n negyddol. Mae angen bod yn effro i bob cyfle i gynyddu gwelededd y Gymraeg a hybu defnydd pawb o'r Gymraeg; yn siaradwyr hyderus neu rhai sydd â dim ond ychydig o Gymraeg.

Enghreifftiau o ddarpariaeth yn unol â'r Safonau: Mae'r rhain yn enghreifftiau o ymrwymïadau y gall yr ymgeisydd eu gwneud er mwyn darparu yn unol â'r Safonau. Nid yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr ond yn hytrach mae'n cynnig awgrymiadau, a gallai'r ymgeisydd awgrymu ymrwymïadau eraill. Bydd disgwyl iddynt ystyried perthnasedd yr isod i'r gwaith y maent am ei gyflawni trwy'r grant ac ymrwymo i gymaint â phosibl yn unol â maint trosiant y sefydliad, a maint y cais am gyllid. Sylwch fodd bynnag y bydd disgwyl i unrhyw sefydliad sy'n cyflogi mwy na 50 aelod wneud ymrwymïad sylweddol i'r Gymraeg, gan gyflawni'r hyn sydd yn y rhestr isod. Fe ystyrir pob sefyllfa yn unigol a bydd cyngor a chymorth ar gael i bob ymgeisydd.

1. Y sefydliad

Byddwn yn mapio capasiti presennol y sefydliad i ddarparu yn Gymraeg
Byddwn yn ymdrechu i gynyddu capasiti'r sefydliad i ddarparu'n Gymraeg naill ai drwy gyflogi staff sydd â sgiliau iaith Gymraeg, drwy ddefnyddio gwirfoddolwyr sydd â sgiliau Gymraeg neu drwy weithio mewn partneriaeth gyda sefydliad arall sy'n medru darparu'n Gymraeg
Byddwn yn rhoi gofyniad ieithyddol digonol ar unrhyw swyddi newydd gaiff eu creu o'r grant
Byddwn yn sicrhau fod gyda ni drefniadau mewn lle i ddarparu deunyddiau yn Gymraeg
Byddwn yn ystyried darpariaeth Gymraeg o'r cychwyn cyntaf wrth gynllunio'r ddarpariaeth
Mae gyda ni Bolisi neu Gynllun Iaith Gymraeg sy'n amlinellu ein hymrwymiad ymarferol i'r Gymraeg / Rydyn ni'n gweithio gyda Comisiynydd ar y Cynnig Cymraeg (comisiynyddygyymraeg.cymru)
Rydyn ni'n sefydliad Cymraeg sy'n gweinyddu, gweithredu a darparu drwy gyfrwng y Gymraeg

2. Ymwneud gyda'r cyhoedd neu gwsmeriaid

Byddwn yn cyfathrebu negeseuon cyffredinol gyda'r cyhoedd yn ddwyieithog
Byddwn yn cynnig cyfathrebu yn Gymraeg gydag unigolion ac yn cyfathrebu gyda nhw yn yr iaith y maen nhw'n dymuno
Byddwn yn darparu ein gweithgaredd yn Gymraeg
Byddwn yn darparu ein gweithgaredd yn ddwyieithog gan sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei drin mor ffafriol â'r Saesneg
Os nad oes modd darparu elfen o'r weithgaredd yn Gymraeg o achos diffyg personél, byddwn yn gwneud pob ymdrech i sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei thrin yr un mor ffafriol â'r Saesneg, gan ddefnyddio hwyluswyr Cymraeg neu gyfieithu ar y pryd er enghraifft, neu drwy weithio mewn partneriaeth gyda sefydliad arall
Byddwn yn hyrwyddo elfennau Cymraeg ein darpariaeth

3. Sicrhau effaith gadarnhaol ar y Gymraeg

Mae gennym ddealltwriaeth o sefyllfa ieithyddol y sir ac rydym yn deall yr angen i hyrwyddo'r Gymraeg
Byddwn yn cynnig darpariaeth Gymraeg yn hytrach nac aros i rhywun ofyn amdano
Byddwn yn ymgysylltu gyda chymunedau Cymraeg eu hiaith (daearyddol neu beidio)
Byddwn yn sicrhau nad ydy ein darpariaeth yn cael effaith negyddol ar ddefnydd y Gymraeg yn gyffredinol yn y sir, gan gynnwys sicrhau nad ydy ein darpariaeth yn annog siaradwyr Cymraeg i ymwneud â'i gilydd yn Saesneg o achos ein darpariaeth
Byddwn yn sicrhau defnydd o'r Gymraeg yn ein holl ddarpariaeth gan gynnwys gan rhai sy'n llai rhugl
Bydd ein gweithgaredd yn darparu cyfle i bobl defnyddio'u Cymraeg neu ddatblygu eu sgiliau Cymraeg
Byddwn yn cydweithio gyda phartneriaid sy'n hyrwyddo'r Gymraeg (Mentrau, Urdd, Clybiau Ffermwyr Ifanc, Mudiad Meithrin, Cymraeg i Blant, Ysgolion Cymraeg, Cymraeg i oedolion, capeli, corau, papurau bro, fforymau a rhwydweithiau sy'n hyrwyddo'r Gymraeg)

4. Cyhoeddusrwydd

Byddwn yn cyhoeddi holl ddeunyddiau cyhoeddusrwydd yn Gymraeg , yn electroneg ac ar bapur. Byddwn yn sicrhau bod y deunyddiau hyrwyddo Cymraeg yn mynd allan yr un pryd â'r Saesneg, i'r un safon a bydd y Gymraeg yn cael ei gynnwys yn y man lle bydd yn cael ei ddarllen yn gyntaf
Byddwn yn Marchnata i gynulleidfa Gymraeg ei iaith gan nodi'n glir bod darpariaeth Gymraeg neu ddwyieithog ar gael.
Byddwn yn annog siaradwyr Cymraeg i ymwneud gyda fy mhrosiect yn Gymraeg
Byddwn yn hyrwyddo'r Gymraeg yn fy holl weithgaredd
Bydd ein siaradwyr Cymraeg yn gwisgo bathodynau iaith gwaith ac yn annog pobl i siarad Cymraeg
Byddwn yn creu a chynnal hunaniaeth Gymreig i fy narpariaeth.

Bydd disgwyl i ymgeiswyr nodi eu hymrwymiaadau i'r Gymraeg wrth iddynt ateb y cwestiynau am y Gymraeg ar y ffurflen gais ac, wedi iddynt gael eu cytuno gyda'r swyddog grant, fe fyddant yn cael eu gosod fel amodau a thelerau i'r ymgeisydd llwyddiannus.

Ffurflen gais

Bydd ein Ffurflen Gais i ymgeiswyr yn nodi:

- Caniateir cyflwyno ffurflen gais yn Gymraeg ac ni fydd unrhyw gais a gyflwynir yn Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na chais a gyflwynir yn Saesneg.
- Mae Hysbysiad Cydymffurfio Safonau'r Gymraeg yn gosod gofyniad statudol ar y Cyngor i sicrhau bod y grantiau a ddyfernir ganddo yn cael effeithiau positif ar gyfleoedd i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg, a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg;

Byddwn yn cynnwys y canlynol, yn gwestiynau gorfodol, ar bob ffurflen gais, er mwyn sicrhau bod y Cyngor a'r corff sy'n cael ei gyllido yn cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg

1a. Sut ydych chi'n mynd i sicrhau eich bod chi ac unrhyw drydydd parti neu bartner yn gwneud pob dim posibl i sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei thrin yn gydradd â'r Saesneg wrth gynllunio a gweinyddu'r prosiect?

(Gallwch gynnwys awgrymiadau o flychau 1 a 2 yn y ddogfen sy'n rhoi gwybodaeth i ymgeiswyr posib)

1b. Pa dystiolaeth sydd gennych i brofi hyn?

2a. Sut ydych chi'n mynd i sicrhau bod eich gwaith chi a gwaith unrhyw drydydd parti neu bartner yn cael effaith gadarnhaol ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg?

(Gallwch gynnwys awgrymiadau o flwch 3 yn y ddogfen sy'n rhoi gwybodaeth i ymgeiswyr posib)

2b. Pa dystiolaeth sydd gennych i brofi hyn?

3. Sut byddwch chi ac unrhyw drydydd parti neu bartner yn hyrwyddo eich darpariaeth cyfrwng Cymraeg i gymunedau'r sir?

(Gallwch gynnwys awgrymiadau o flwch 4 yn y ddogfen sy'n rhoi gwybodaeth i ymgeiswyr posib).

Gwybodaeth i Ymgeiswyr Llwyddiannus

Wrth gynnig grant i ymgeiswyr llwyddiannus, byddwn yn cynnwys y canlynol fel rhan o'r telerau ac amodau.

Mae'r grant yma'n cael ei ddyfarnu'n unol â gofynion ein Polisi ar Ddyfarnu Grantiau, a gyhoeddwyd i sicrhau cydymffurfiaid â Hysbysiad Cydymffurfio Safonau'r Gymraeg, o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Disgwylir i unrhyw brosiectau neu sefydliadau llwyddiannus gydymffurfio â dogfen ganllawiau a ddarperir i ymgeiswyr posib.

Dylid gwirio'r rhestr o enghreifftiau yn y 'Gwybodaeth i ymgeiswyr posibl' i benderfynu ydy'r sefydliad wedi ymrwmo i amodau synhwyrol parthed y Gymraeg yn y ffurflen gais. Dylid trafod gyda'r sefydliad os oes angen ychwanegu ymrwymadau. (Gellir gwirio gyda'r Tîm Polisi a Chynnwys pe dymunir). Dylid trosglwyddo'r datganiadau a ymrwymwyd iddynt o'r ffurflen gais i'r 'llythyr cynnig grant' neu'r 'telerau ac amodau'.

Dylid cysylltu gyda'r Tîm Polisi a Chynnwys ar iaithgymraeg@sirgar.gov.uk i gael cymorth i gytuno ar ymrwymadau ar y Gymraeg.

Asesu ceisiadau

Byddwn yn ystyried a ydy'r corff wedi ymrwmo i amodau synhwyrol parthed y Gymraeg yn y ffurflen gais. Dylid trafod gyda'r sefydliad os oes angen ychwanegu ymrwymadau. (Gellir gwirio gyda'r Tîm Polisi a Chynnwys pe dymunir).

Adrodd a monitro

Dylid gofyn i'r sefydliad am dystiolaeth o gyflawniad yr amodau hyn yn yr Adroddiad Monitro Cynnydd (Progress monitoring report) ac ar ddiwedd y prosiect.

Dylid gwirio cyflawniad yr amodau hyn mewn ymweliadau monitro os bydd ymweliadau yn rhan o'r broses.

Cymorth i ymgeiswyr: dolenni defnyddiol

I fusnesau – [Cymraeg mewn Busnes](#), [Helo Blod](#), [Comisiynydd y Gymraeg](#), [Llwybrau Celtaidd](#), [Cynnig Cymraeg](#)

I'r trydydd sector – [Y Mentrau Iaith](#), [Croeso i'r Gymraeg](#), [fidio hyfforddi'n ddwyieithog](#), [Comisiynydd y Gymraeg](#), [Cynnig Cymraeg](#) ([comisiynyddygyymraeg.cymru](#))

Sector gofal plant ac addysg – [Caneuon a rhigymau](#), [Gwaith Cartref](#). [Dim Problem](#). [Bod yn Ddwyieithog](#), [apiau i blant](#), [Safonau'r Gymraeg Cyngor Sir Gaerfyrddin](#)

Dyddiau hyrwyddo'r Gymraeg:

- [Dydd Miwsig Cymru](#),
- [Mae gen i Hawl](#)
- [Diwrnod Shwmae](#),
- [Dydd Gŵyl Dewi](#),
- [Santes Dwynwen](#).
- [Wythnos Dysgu Cymraeg](#).

Rhestr Wirio

Gwaith marchnata

Ydych chi wedi sicrhau bod y canlynol yn cael eu cyhoeddi'n ddwyieithog, y ddau fersiwn yn cael yr un sylw, a bod y ddau fersiwn yn ymddangos ar yr un pryd.

Hysbysebion am y gronfa/rhaglen grant	
Postiadau am y gronfa yn y cyfryngau cymdeithasol	
E-byst cyffredinol / gwahoddiad am geisiadau grant	
Ffurflenni cais	
Cyngor neu ganllawiau i ymgeiswyr posibl	
Amodau grant neu lythyr cynnig	
Gwaith papur ar gyfer adrodd ar dargedau	
Ydych chi wedi sicrhau eich bod yn nodi'r frawddeg hon ar y ffurflen gais ac unrhyw wybodaeth a ddarperir cyn i ymgeiswyr gyflwyno cais, 'Caniateir cyflwyno ffurflen gais yn Gymraeg ac ni fydd unrhyw gais a gyflwynir yn Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na chais a gyflwynir yn Saesneg.'	

Delio ag ymgeiswyr

Os ydych yn cynnig y canlynol, ydych chi wedi sicrhau eich bod eu cynnig yn Gymraeg i bob ymgeisydd ac yn cael ei ddarparu'n Gymraeg os oes galw am hynny?

Cyngor cychwynnol	
Cyfweliad	
Sylwadau neu wybodaeth ar gais	
Gwaith papur yn ymwneud â cheisio am grant	
Gwaith papur ar gyfer adrodd ar grant	
Gwaith papur ar gyfer penderfyniad ar grant	

Ydych chi wedi sicrhau bod pob ymgeisydd yn deall gofynion y gronfa ynglŷn â

Gweithredu'n Gymraeg wrth ddarparu'r prosiect	
Hyrwyddo'r Gymraeg wrth ddarparu'r prosiect	
Ymwneud gyda'r cyhoedd neu gwsmeriaid yn Gymraeg	
Sicrhau effaith gadarnhaol ar y Gymraeg	
Darparu tystiolaeth o weithredu'n Gymraeg	
Darparu tystiolaeth o hyrwyddo'r Gymraeg	
Darparu tystiolaeth o ymwneud gyda'r cyhoedd neu gwsmeriaid yn Gymraeg	
Darparu tystiolaeth o gael effaith gadarnhaol ar y Gymraeg	
Y cymorth sydd ar gael i weithredu a darparu yn Gymraeg (gw. dolenni defnyddiol)	

Asesu ceisiadau

Ydych chi wedi gwirio bod yr ymrwymadau Cymraeg yn y ffurflen gais yn ddigonol	
Ydych chi wedi ymgynghori gyda'r Tîm Polisi a Chynnwys os ydych yn ansicr	

Ydych chi wedi trosglwyddo'r ymrwymiadau hynny i'r 'telerau ac amodau' neu 'llythyr cynnig grant' os yn dyfarnu grant	
---	--

Monitro'r ddarpariaeth

Ydych chi wedi cael tystiolaeth foddhaol o gyflawni ymrwymiadau o ran y Gymraeg?	
--	--

Ydych chi wedi ymgynghori gyda'r Tîm Polisi a Chynnwys os ydych yn ansicr	
---	--

Os ydych chi'n cynnig ymweliad monitro, ydych chi wedi cynnig ymweliad cyfrwng Cymraeg?	
---	--

MAE'R DUDALEN HON YN WAG YN FWRIADOL

Eitem Rhif 5

**Y PWYLLGOR CRAFFU PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG,
POBL IFANC A'R GYMRAEG**

05 MAI 2023

DIWEDDARIAD AR ANGHENION DYSGU YCHWANEGOL

Y Pwrpas:

Ar gais y Pwyllgor Craffu mae'r adroddiad yn darparu gwybodaeth o ran y cynnydd a wnaed wrth weithredu Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) a'r meysydd ymarfer gorau gyda disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol.

Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu:-

I adolygu ac asesu'r wybodaeth sydd yn yr Adroddiad a darparu unrhyw argymhellion, sylwadau, neu gyngor i'r Aelod Cabinet a/neu'r Cyfarwyddwr cyn i'r Cabinet ystyried yr adroddiad.

Y Rhesymau:

Mae'r adroddiad hwn yn darparu gwybodaeth o ran y cynnydd a wnaed wrth weithredu Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) a'r meysydd arfer dda ym maes Anghenion Dysgu Ychwanegol.

Yr Aelod O'r Cabinet Sy'n Gyfrifol Am Y Portffolio:- Y Cyng. Glynog Davies - Aelod Cabinet dros Addysg a'r Gymraeg

Y Gyfarwyddiaeth: Addysg a Phlant Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Aneirin Thomas Awdur yr Adroddiad: Elinor Williams / Rebecca Williams	Swyddi: Pennaeth Strategaeth a Chymorth i Ddysgwyr Rheolwyr Anghenion Dysgu Ychwanegol	Cyfeiriadau E-bost: ARThomas@sirgar.gov.uk rawilliams@sirgar.gov.uk ERWilliams@sirgar.gov.uk
---	---	--

EXECUTIVE SUMMARY

ADDITIONAL LEARNING NEEDS UPDATE

SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT

This report provides an evaluation on-

- the progress of transition from Statements of Educational Needs to Additional Learning Needs
- an update on how additional educational needs are categorised and
- feedback on the level of success, to include overview of the areas working well and those that need addressing and statistics (how many are in classrooms and how many are needing unit support).

DETAILED REPORT ATTACHED ?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report :

Signed: Aneirin Thomas

Head of Education and Inclusion

Policy, Crime & Disorder and Equalities NONE	Legal YES	Finance YES	ICT NONE	Risk Management Issues YES	Staffing Implications YES	Physical Assets NONE
--	---------------------	-----------------------	--------------------	--------------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------

Legal

We are required to implement the Additional Learning Needs and Education Tribunal (Wales) Act which is the new statutory framework for supporting children and young people with Additional Learning Needs (ALN). This replaces existing legislation surrounding Special Educational Needs (SEN) and the assessment of children and young people with learning difficulties and/or disabilities (LDD) in Post-16 education and training. The Act also continues the existence of the Special Educational Needs Tribunal for Wales, which provides for children, their parents and young people to appeal against decisions made by the Local Authority in relation to their or their child's ALN but renames it the Education Tribunal for Wales.

Finance

As noted in the report, developing suitable provision to meet the needs of learners is placing additional pressure on both Local Authority and school budgets. We are committed to ensuring inclusion and continue to invest in local provision. The local authority and schools have had to set up additional resource bases and employ additional staff to meet the needs of learners. Demand has risen post-Covid however the service is doing all it can to manage demand and ensure suitable provision is in place.

Risk Management Issues

There are risks associated in failing to meet the needs of learners and learners/parents/carers have recourse to the Education Tribunal for Wales to address their concerns. We continue to develop local provision and supporting in meeting the diverse needs of our learners.

Staffing Implications

There is a comprehensive training programme to ensure that our staff are well equipped to support learners with a range of ALN and ensuring our commitment to inclusion and meeting the needs of our learners, whenever possible, in Carmarthenshire.

**CABINET MEMBER PORTFOLIO HOLDER(S)
AWARE/CONSULTED- YES**

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Additional Learning Needs and Education Tribunal (Wales) Act	Online	Additional Learning Needs and Education Tribunal (Wales) Act GOV.WALES

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Diweddariad ar Anghenion Dysgu Ychwanegol **Additional Learning Needs Update**

Mai / May 2023

sirgar.llyw.cymru
carmarthenshire.gov.wales

Cyngor Sir Gâr
Carmarthenshire
County Council

ALN	Additional Learning Needs	<i>Refers to the learning difficulties or disabilities experienced by children and young people that make it more challenging for them to learn than their peers.</i>
ALNET	Additional Learning needs and Educational Tribunal (Wales) Act 2018	<i>The Act was introduced to make provision for a new statutory framework for supporting children and young people with additional learning needs, create an integrated, collaborative process of assessment, planning and monitoring which facilitates early, timely and effective interventions.</i>
IDP	Individual Development Plan	<i>A personalised plan developed for a child or young person with additional learning needs, outlining the support they require to succeed in their education.</i>
SEN	Special Education Needs	<i>SEN refers to the learning difficulties or disabilities experienced by children and young people that make it more challenging for them to learn than their peers.</i>
CYP	Children and Young People	<i>Refers to children under the age of 16 or, young people, 16 – 25</i>
LA	Local Authority	<i>Local councils, which is the most common type of local authority, are made up of councillors who are elected by the public in local elections. Councillors work with local people and partners, such as local businesses and other organisations, to agree and deliver on local priorities.</i>
DesCo	Designated Coordinator	<i>Designated staff member to coordinate the transition of children and young people with SEN to the ALN system.</i>
ALNCo	Additional Needs Coordinator	<i>A designated school staff member responsible for coordinating the support for children and young people with ALN.</i>
EHE	Electively Home Educated	<i>A form of education in which children are educated at home by their parents/tutors rather than attending a school setting.</i>
FEI	Further Education Institutions	<i>A post-secondary educational institution that offers vocational, technical, or academic courses to students.</i>
ISPI	Independent special post-16 institution	<i>Special post-16 institutions which are legally established to provide education and are not maintained schools or FE colleges, which provide specialist post-16 education and support to young people with some of the most severe learning difficulties or disabilities or low incidence needs.</i>
EOTAS	Educated Otherwise than at School	<i>EOTAS means the education or provision for children or young people outside of a formal educational setting.</i>
OoC	Out of County	<i>Refers to learners who attend schools or educational settings outside their home county (Carmarthenshire).</i>
WG	Welsh Government	<i>The Welsh Government is the devolved government of Wales.</i>
EY ALNLC	Early Years ALN Lead Officer	<i>This Lead Officer has responsibility for co-ordinating the local authority's functions under the ALN Act in relation to children under compulsory school age.</i>
PCP	Person Centred Planning	<i>Person centred care refers to a process that is people focused, promotes independence and autonomy, provides choice and control and is based on a collaborative team philosophy. It takes into account people's needs and views and builds relationships with family members.</i>

ESTYN	Inspectorate of education and training in Wales	<i>Estyn is the Office of His Majesty's Inspectorate for Education and Training in Wales. As a Crown body, Estyn is independent of the Welsh Government. Estyn's principal aim is to raise the standards and quality education and training in Wales.</i>
SA	School Action	<i>A child should get more intensive help called School Action if they are making little or no progress with the help normally available in class</i>
SA+	School Action +	<i>This is an increased level of support for pupils who need more help than they can receive on School Action.</i>
ULP	universal learning provision	<i>The universal provision is provision that is available to all children and is available across settings and schools.</i>
TC	Teacher Centre	<i>School Management of Information System</i>
DECLOs	Designated Educational Clinical Lead Officers	<i>The DECLO has responsibility for co-ordinating the health board's functions in relation to children and young people who have additional learning needs</i>
ASD	Autistic Spectrum Disorder	<i>ASD refers to a broad range of conditions characterized by challenges with social skills, repetitive behaviours, speech and nonverbal communication</i>
PEP	Personal Education Plan	<i>A personalised plan developed for looked-after children, outlining the support they require to succeed in their education.</i>
	Specialist Settings	<i>Educational settings that cater specifically to the needs of children and young people with additional learning needs or disabilities.</i>

The purpose of the report is to provide the Committee with information pertaining to the progress and the areas of best practice with pupils with Additional Learning Needs (ALN).

The report provides:

1. An evaluation of the progress of transition from Statements of Special Education Needs (SEN) to Individual Development Plans (IDPs) for pupils with ALN.
2. An update on how ALN is categorised.
3. Feedback on the level of success of the transition into the new system, which will include an overview of the areas that are working well and those that need addressing.
4. Statistical data on pupils with ALN in mainstream schools and those requiring specialist setting support.

Introduction

Through the Additional Learning needs and Educational Tribunal (Wales) Act 2018, the Welsh Government is transforming the expectations, experiences and outcomes for children and young people with Additional Learning Needs.

The Act introduces a new statutory framework for supporting children and young people (CYP) with ALN. This, alongside a mandatory code, makes sure that the new ALN system has a set of clear, legally enforceable parameters within which local authorities, schools and other partners responsible for the delivery of services to children and young people with ALN must act. The new system sets out to:

- Simplify the system with a unified legislative framework for all children and young people with ALN, regardless of their level of need.
- Ensure that all learners with ALN are supported to overcome barriers to learning and achieve their full potential.
- Improve the planning and delivery of support for learners, placing learners' needs, views, wishes and feelings at the heart of the process.
- Focus on the importance of identifying needs early and putting in place timely and effective interventions which are monitored and adapted to ensure they deliver the desired outcomes.

Implementation of the 2018 Act commenced on 1 September 2021 with the ALN system being phased in over a period of 3 years up until August 2024. An additional year in order to transfer statements to IDPs has been agreed by Welsh Government, taking conclusion of transfer into the new system up to August 2025.

An evaluation of the progress of transition from Statements of SEN to Individual Development Plans for pupils with ALN.

Children with Statements of SEN are being gradually transitioned to the new ALN system, starting from 1st September 2022. This phased transfer is taking place over three years as follows:

School year 2022 to 2023:

- Nursery, Years 1 and 2, Reception, Year 6, Year 10 and Year 11

School year 2023 to 2025:

- 2023/24: Year 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 and 10.
- 2024/25: any child or young person who didn't transition during 2023/2024 from those mandated year groups and will now be in the following year groups- Year 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10 and 11.

It is important to note that the Minister for Education and Welsh Language has recently extended the ALN Act's implementation period from three to four years. This extension implies that children initially scheduled to move to the ALN system between September 2023 and August 2024 will now transition between September 2023 and August 2025.

To move children and young people in this group from the SEN system to the ALN system, the Local Authority (LA) is asking schools to issue an 'IDP notice' or 'No IDP notice' for each child and young person with a statement. Until this happens, the local authority remains under a duty to maintain the statement of SEN and arrange the Special Educational Provision set out in the statement of SEN.

Schools provide the 'IDP Notice' when they invite the child/young person and child's parents to their annual review. This serves as a transfer review instead of the Statement annual review. Schools use a person-centred approach in the transfer review to develop a draft IDP for the child/young person.

The draft IDP is submitted to the Local Authority via the IDP Platform for quality assurance. This draft version is shared with the child/young person and the child's parents for comment and is subsequently finalised by the local authority. This process should be completed within 12 weeks of the IDP Notice/Transfer Review invite letter.

In only the most exceptional circumstances, a 'No IDP Notice' is issued when the Local Authority does not consider the child/young person to have ALN. Schools are advised to contact the Local Authority if they consider a 'No IDP Notice' might be required.

The Local Authority is contacting other local authorities holding statements for Carmarthenshire children and young people (those that are looked after by or reside in Carmarthenshire) and discussing their transfer to IDPs.

For the groups of children and young people with a Statement of SEN mentioned in the section 'Categorisation of Additional Learning Needs,' a Designated Coordinator (DesCo) from the Inclusion Department team has been assigned. The DesCo's role is to ensure these children and young people transition to the new ALN system before the end of the relevant implementation period. If these children and young people attend a setting, the DesCo supports the school's Additional Needs Coordinator (ALNCo) or the specialist setting's Teacher in Charge in carrying out the process outlined earlier. For children and young people who do not attend a setting, such as those who are Electively Home Educated (EHE), a DesCo is assigned based on their experience related to the child/young person's needs and/or circumstances.

The ALNCo of the school or the Teacher in Charge of a specialist setting is responsible for sending out the 'IDP Notice' to families, facilitating the transfer review, and drafting the IDP. This process must be done under the guidance of the DesCo and follow the training and guidance provided by the Local Authority.

Data

Currently we are processing the following year groups as part of the implementation period 2022/23:

- Nursery Years 1 and 2, Reception, Year 6, Year 10 and Year 11

In total we have **231 statements** to transfer to the ALN system this academic year. They are broken down into the following year groups and categories:

Carmarthenshire Schools and Settings						
Year Groups	Maintained Schools	FEI	Specialist Settings	Non Maintained Schools	ISPI	
Nursery 1 & 2	0	0	0	0	0	0
Reception	8	0	2	0	0	0
Year 6	37	0	16	0	0	0
Year 10	39	0	31	1	0	0
Year 11	40	0	38	0	0	0
Total	124	0	87	1	0	0

Other				
Year Groups	EHE	EOTAS Package	Home Tuition	
Nursery 1 & 2	0	0	0	0
Reception	0	0	0	0
Year 6	0	0	0	0
Year 10	2	0	0	0
Year 11	1	0	0	0
Total	3	0	0	0

The progress to date (31.03.23) for the 2022/2023 year groups are highlighted in the tables below:

	Carmarthenshire Maintained Schools		Carmarthenshire Specialist Settings		Carmarthenshire Non-Maintained Schools	
Total Number of CYP	124		87		1	
Schools Informed	124	100%	87	100%	1	100%
Transition Review Date Set	54	44%	37	43%	0	0%
Draft IDP Quality Assured	23	19%	29	33%	0	0%
Draft IDP Issued	21	17%	26	30%	0	0%
Final IDP Issued	15	12%	17	20%	0	0%

	Out of County Schools and Settings				
Year Groups	Maintained Schools (OoC)	FEI (OoC)	Specialist Settings (OoC)	Non Maintained Schools (OoC)	ISPI (OoC)
Nursery 1 & 2	0	0	0	0	0
Reception	0	0	0	0	0
Year 6	2	0	0	0	0
Year 10	6	0	1	0	0
Year 11	4	0	0	3	0
Total	12	0	1	3	0

	OoC Maintained Schools		OoC Non-Maintained Schools		OoC Specialist Settings		Other (EHE)	
Total Number of CYP	12		3		1		3	
Schools Informed	12	100%	1	33%	1	100%	0	0%
Transition Review Date Set	11	92%	1	33%	0	0%	0	0%
Draft IDP Quality Assured	3	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Draft IDP Issued	1	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Final IDP Issued	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

For each child/young person that requires to be processed a decision needs to be made as per the decisions mentioned in 'categorisation of Additional Learning Needs' noted below. Local Authority projected decisions for 2022/23 are as follows:

LA Projected Decision	Total
The child or young person (CYP) <u>does not have ALN</u>	DOES NOT APPLY 0.43%
The CYP <u>has ALN</u>, and the <u>school</u> can maintain the Individual Development Plan	IDP-SCHOOL 49.3%
CYP <u>has ALN</u>, but the <u>Local Authority</u> needs to maintain the IDP	IDP-LA 49.8%

The distribution of school and local authority IDPs is nearly equal, with 49.3% being school IDPs and 48.8% LA IDPs. LA-maintained IDPs include children and young people with statements who don't attend Carmarthenshire-maintained schools, except for the 10 Looked-After Children in maintained schools.

2023/24

Starting September 2023, an additional 382 statements will need to be transferred to the ALN system by the end of the 2024/25 academic year. The breakdown of these statements by year group for 2023/24 is as follows:

Year Group 2023/24	Total
2	35
3	28
4	37
5	34
6	53
8	64
9	72
10	59
Total= 382	

Extensive action plans to manage the moving of individual learners, for which the LA retains responsibility, from the SEN system to the ALN system are in place.

Details have been shared with all schools relating to the process involved and the expectations for practitioners in working with the Local Authority to support the moving of learners onto the ALN system.

An update on how ALN is categorised.

As CYP transition to the new ALN system, there are three potential categorisation outcomes:

1. The CYP does not have ALN, and the outcome is categorised as "Does not apply" (DNA). Schools make universal and targeted learning provision for this category of learner.
2. The CYP has ALN, and the school can maintain the IDP. These cases are categorised as "School-maintained IDP" (IDP-SCH). Schools provide additional learning provision for this category of learner.
3. The CYP has ALN, but the Local Authority needs to maintain the IDP. These cases are referred to as "Local Authority Maintained IDPs" (IDP-LA). These children will normally access a specialist school or setting or have the below categorisation.

The following groups of children and young people, if identified as having ALN, will require a Local Authority Maintained IDP:

- Children and young people attending maintained specialist settings or schools.
- Looked-after children, regardless of the educational setting they attend.
- Children and young people with dual registration (attending more than one educational setting).
- Electively Home Educated children.
- Early Years children (under compulsory school age) not attending maintained schools.

- Detained children or young people (subject to a detention order and detained in relevant youth accommodation in Wales or England).
- Children enrolled in non-maintained settings.
- Young people attending independent special post-16 institutions (ISPI).
- Children and young people in maintained schools or Further Education Institutions (FEI) where securing additional learning provision independently would be unreasonable.

Feedback on the level of success of the transition into the new system, which will include an overview of the areas that are working well and those that need addressing.

Inclusion Department remodelling to manage the changing expectations.

The Inclusion Department have made extensive adaptations to accommodate the new way of working. New systems and processes have successfully been created. We have expanded the workforce in anticipation of the forecasted increased demands of delivering the new way of working, however it is recognised that additional funding is required to sustain the new system ensuring that the Local Authority is meeting statutory responsibilities. To address this the year-on-year growth has been requested.

The Inclusion Department has made good use of the additional Welsh Government (WG) funding to ameliorate temporary issues related to increased administrative aspects of establishing new processes and systems and then running both the ALN and SEN systems concurrently. However, we have needed to secure additional core funding as the changes necessary are seen as long-term and not exclusively related to implementation.

We are confident in our ability to manage the moving of the mandated year groups and the specific groups of learners over the forthcoming academic years. However, optimal conditions are necessary for this to happen as there is little resilience within the system to cope with any other demands. For example, there is increasing demands on the Inclusion Services because of the repercussions and on-going impact of the pandemic on learners. Schools are facing unprecedented pressure to improve attendance and support the academic, social and emotional well-being of learners. This consequently impacts on our Inclusion Services as it plays a central role in providing support for schools to adapt or adopt whole-school inclusive practices to cater for a much wider than usual range of needs.

Early Years

The role of the Early Years ALN Lead Officer (EY ALNLO) has enabled strong progress to be made in implementing the Act. Listening to parents and schools suggests that families have more confidence in the system because they are respected as equal partners in all decisions and that their views are taken meaningfully into account. On the few occasions where parents have expressed frustration or dissatisfaction, the EY ALNLO reports that this is usually because misinformation

about the new way of working was provided by other agencies when initial concerns were raised about their child potentially having ALN. Nearly all of the cases have been swiftly resolved once the parents have had an opportunity to engage with the EY ALNLO in person-centred meetings. The EYALNLO is a statutory role, it is recognised that to fulfil the statutory requirements for Early Years significant investment in the central ALN team will be required to support families and children, schools with transitioning young learners into school, advising preschool settings on managing the needs of learners and managing the required central statutory processes from 0-5.

Post 16 Provision for Young People with ALN

Planning for the 'flow-through' of Post 16 learners with ALN is underway, however we have considerable concern about the increased capacity (in terms of LA officer time and knowledge) to both plan and support transition to non-maintained Post 16 settings and the realignment of the current provision with the expectations of the new system.

With regard to Post 16 specialist provision, we are currently voicing our concerns about the uncertainty relating to funding arrangements. Local Authorities have been relieved and reassured by Welsh Government confirmation that it will continue to honour current placements as well as the arrangements made for those in Year 11 during the 2022-23 academic year who will need specialist placements. However, this only provides a temporary reprieve as establishing funding equity across Wales will inevitably lead to gains for some and losses for others, given that practice is vastly different across LAs.

Carmarthenshire is significantly out of kilter with many areas of Wales as we have a significant footprint of Post 16 specialist provision that accommodates young people to 19. The Code directs that there is now only 2 years of entitlement and that pathway options should be available. There is a continuing need to develop a joint and shared vision about how best to meet the needs of Post 16 learners with ALN across Carmarthenshire which will necessitate improved strategic engagement between the Local Authority, local further education institutions (FEI) and health delivery partners.

School Implementation and Development

The new way of working is overwhelmingly welcomed by ALNCOs. There is a consensus that person-centred practice brings a significant and well-needed improvement to supporting learners with ALN and their families. Where schools have applied PCP approaches to a broader range of school-based practices there is evidence of improved strategic management, operational organisation, and staff wellbeing.

All ALNCOs have had access to high-quality Inclusion Department-led professional development relating to person centred practice leading to enhanced levels of understanding and skills. Feedback suggests that person-centred meetings with learners and their families engender higher levels of trust, which in turn elicit better and more meaningful information about how best to support learners. Although this new approach is valued and much preferred, conducting the IDP process as it is intended requires more time than anticipated and far exceeds that allowed for Special

Educational Needs Co-ordinators under the old system. Consequently, many ALNCoS report that there is a significant increase in demands on their time.

Most schools have prepared well for the transformation from SEN to ALN and made good use of the support offered by the Inclusion Department directly and via the cluster model in developing practice. Where cluster working is well-established it has been effective in developing capacity and consistency within and across schools to support ALN practice. Evaluating the impact of the new way of working is in the early stages of development. In a very few instances exemplary practice has been successful in influencing whole-school self-evaluation and improvement planning for ALN and creating sustainable processes for quality assuring IDPs, this is evident in a notable number of ESTYN inspection reports.

Despite good early gains in improving whole-school ALN practice, many ALNCoS report that because of the enduring repercussions of the pandemic, schools are having to prioritise addressing the upsurge of learning, social and emotional needs of learners in general. Efforts therefore have been directed at re-establishing equilibrium in schools, meaning that it has not always been possible to focus on developing whole-school ALN practice as originally intended. This has also resulted in financial pressures at a time of reconsideration of the ALN Formula Funding model to align with the new Code. This does not mean that schools are not committed to ALN implementation, in fact the opposite is true, but it is a recognition that more time may be needed to embed robust and effective whole-school ALN practice. The focus of the ALN Formula Funding Model has been to reduce barriers to accessing funding and ensuring that funding is provided to schools to build capacity for all learners rather than specifically to individual children based on need. This supports schools to effectively plan early for the needs of learners.

Initial feedback from ALNCoS suggests that moving the mandated year groups from the SEN system to the ALN system has been manageable during the first year of implementation. This has predominantly been due to the fact that an extension of time was allowed by Welsh Government. Broadly speaking, this granted two academic years for schools to move these groups of learners. However, significant concerns have been raised about the capacity of schools to move the mandated groups during the final year of implementation (September 2023 - August 2024).

Over the first two academic years the numbers of learners at SA and SA+ moving from the SEN to the ALN system across Wales totalled approximately 43,000 (excluding statemented learners). Whereas approximately 33,000 across Wales (excluding statemented learners) are due to move within the final year of implementation. This therefore represents a significant increase for schools to manage within a shorter timescale. Welsh Government responded to concerns of ALNCoS and central service officers and has extended the transition completion period for an additional year.

Key successes fro ALNCoS include:

- Coordination of ALN process across all schools.
- Understanding of the strategic role of the ALNCo.

- Adhering to the ALNET implementation plan, conveying the change in system with children and their parents to ensure a smooth transition from the SEN to the ALN system.
- The understanding and embedding of a person-centred ethos into schools to support the decision-making process.
- Developing a good universal learning provision (ULP) offer and understanding the importance of this in meeting the needs of all learners, not just those with an identified need.

Challenges for ALNCOs include:

- Resources/funding to enhance the school's universal/inclusive offer, which would improve the progress of all learners and therefore reduce the number of children who require additional learning provision.
- Insufficient time for the ALNCO to implement change effectively, some ALNCOs have high teaching commitments and other areas of responsibility.
- Insufficient access to specialist staff due to the small scale of the team/limited capacity centrally. Schools need readily available access to central expertise.
- Schools require time to adjust to the responsibility for statutory decision-making processes, preparing and maintaining plans for children/young people, and adhering to statutory timescales.
- Small schools find it difficult to understand and complete the processes under the new system as they have fewer children that need to be processed. The funding of universal learning provision and targeted support is difficult in small schools due to economies of scale.
- ALNCOs' confidence in using the IDP Platform needs improving, particularly for those who don't have many cases to process, as they don't have the chance to get used to using the platform. Teacher Centre is struggling to evolve at the pace we require.
- Welsh-medium schools consistently express concerns about the lack of parity with English medium schools in being able to access a wide range of standardised assessments and resources to support the early and accurate identification of ALN.

Training and Support for Staff and Stakeholders

Before and during the implementation, a comprehensive training and guidance package has been provided and continues to support both LA staff and schools in implementing the ALNET Act. A continuous professional learning programme is delivered to schools to ensure that ALNCOs have the necessary knowledge and skills to perform the new duties.

This training has been delivered through various channels over the years, and it is continually reviewed, implemented, and made available:

The practice of evaluating the quality and impact of IDPs is variable and requires further refinement and cross education discussion as to the most effective means to ensure that schools are providing quality provision for all learners. We are currently running an internal process of quality assuring IDPs, however this is extremely time

consuming on officers and is identifying gaps in the knowledge and understanding of school practitioners in identifying effective outcomes for learners.

- ALN Transformation Conferences
- ALNCo Forums
- Secondary ALNCo For a
- Half-termly cluster meetings- Secondary school and feeder primary school ALNCOs and LA cluster lead. Educational Child Psychologists, members of Behaviour Support and Educational Support Advisors also attend when available.
- Half-termly specialist settings clusters- Specialist settings supporting children and young people with the same areas of need meet with the specialist advisory teacher for that need.
- ALN Bitesize Training: A bi-weekly online training program for schools, with each session focusing on a different aspect of Additional Learning Needs. Guest speakers are invited to share relevant processes and best practices. These sessions are recorded, allowing schools to disseminate the content to appropriate staff within their school or setting.
- Termly school support visits- Advisory teachers meet with their assigned schools to create an action plan for ALN Transformation specific to the school in question. These plans are monitored and reviewed termly. Plans are also shared with Educational Support Advisors.
- Specific training on using the new LA's IDP Platform to monitor statutory processes, prepare IDPs, and refer cases to the LA.
- Specific guidance on how schools can support the LA in transferring statement children and young people to the ALN system.
- Regular headteacher bulletins with ALN transformation updates.
- Presentations delivered to headteachers on ALN Transformation and statutory requirements.
- Advisory teachers supporting schools in quality assuring IDPs, in addition to DesCo's who conduct this role for LA statutory processes.
- Bespoke support/training as needed, identified, or requested.

Working with Health

We work closely with our Designated Educational Clinical Lead Officers (DECLOs) and significant and useful efforts are jointly put into multi-agency working. However, the engagement of health professionals in collaborative working is variable. Issues are compounded by differing expectations between us, schools and health in interpreting the ALN Code regarding health involvement and provision, this requires prompt clarification.

We remain concerned about the capacity of health professional to engage consistently in the IDP process. We are acutely aware of the continuous and cumulous impact of the pandemic, understandably efforts and resources are prioritised to address these

acute issues. Further work is needed to establish joint expectations between LAs and health.

Statistical data on pupils with ALN in mainstream schools and those requiring specialist setting support.

The ALN Strategy Document and 4 Phase Behaviour Model document sets out the Inclusion Departments vision for provision across Carmarthenshire. The aim of the new approach, as stated in the Code is as follows: ***“To support the creation of a fully inclusive education system where all learners are given the opportunity to succeed and have access to an education that meets their needs and enables them to participate in, benefit from, and enjoy learning.”***

The LA under the code has a duty to favour mainstream education.

Carmarthenshire Inclusion Department vision is to create *‘21st century learning environment which meets the needs of Carmarthenshire’s growing and changing population. Schools are well-designed to offer inclusive and accessible education equipped with flexible spaces, digital technologies and specialist resources to meet a wide range of additional learning needs.’* This includes both mainstream and specialist setting development. Mainstream schools require the following environments to support inclusion:

- Spaces to create small groups/classes delivering stage and provision specific education.
- Small spaces to provide 1:1/2:1 support.
- Creative outdoor spaces
- Spaces for professionals and families to meet.
- Appropriate changing and toileting spaces
- Assistive Technology available
- Low sensory stimulating environments
- Sufficiently accessible spaces

Autistic Spectrum Disorder (ASD) Provision

Since September 2021, there has been a significant increase in the demand for ASD provision across Carmarthenshire in line with a national trend. In the 2021/22 academic year there was a shortfall of 30 places which is an over capacity of 20%. This trend continues into years 22/23, and in 23/24.

The significant increase in demand experienced as a result of:

- Inward migration- families relocating to Carmarthenshire.
- A significant increase in the number of pupils being diagnosed with the additional needs/ASD medical diagnosis which is recognised as a national trend. Health Board has increased the capacity of the neurodevelopmental team to process the backlog of ASD referrals resulting in an increase of ASD diagnosis. Across the last 3 years this has seen over a 100 children in Carmarthenshire with ASD diagnosis in our schools.
- School capacity- growth in local school population/building suitability

- Covid related disruption of well-established early identification processes
- Early identification processes re-established.
- Impact of lockdowns on learners with ASD/Social Communication resulting in reluctance and heightened anxiety to return to face-to-face education, lack of routines and specialist support resulting in entrenched/complex behaviours.

The Local Authority has a legal obligation to make provision for these pupils and could face costly legal challenge if the need is not met locally. This could result in the legal obligation to secure costly out of county independent placements (upwards of £150,000 for a given year). Parents readily advised the Department that if specialist provision is not provided, they will be taking legal action via SEN appeals processes.

To counter this position the following specialist ASD settings have been opened/in the process of being opened geographically spread across the county:

Llanelli Area

- Additional class in Burry Port- **Canolfan Goleudy**
- Class in Llangennech- **Canolfan y Fesen** (awaiting completion of works)
- 2 classes in Glan Y Mor- **Canolfan Y Mor** (1 class open, 1 open in Sept '23)

Ammanford/Dinefwr Area

- 2 classes in Ysgol Y Bedol- **Canolfan Y Bedol** (1 class open, 1 open September '23)

Future Requirements for ASD Provision:

- In addition, the Carmarthen area requires a minimum of 1 ASD class.

It is important to note that all the opened classes are already full, and those awaiting opening have waiting list which will mean they too will be full. We would not want to open further ASD classes in the short term to allow the classes and mainstream to embed provision. Yearly review is required.

All other Specialist Settings

All specialist settings within Carmarthenshire are up to/overcapacity currently, many are already full for next year also which aligns with the management of placement request. Termly monitoring is undertaken.

Additional Provision Required/Amendments to Provision:

- Parcyrhun Hearing Impairment Base is over capacity and not fit for purpose. This is to be considered within the reconfiguration of education within the Ammanford area.
- Evaluation and transformation of the provision of specialist settings for children with Speech, Language and Communication Needs
- Review of Observation and Assessment Units – align with Early Years ALN Transformation
- Post 16 Provision Review urgently required to meet the needs of the new statutory responsibilities as set out in the ALN Code.

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Eitem Rhif 6

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG, POBL IFANC A'R GYMRAEG

5 MAI 2023

STRATEGAETH HYBU'R GYMRAEG 2023-28

Pwrpas:

I gyflwyno'r Strategaeth pum mlynedd ar gyfer hybu'r Gymraeg ar draws Sir Gâr.

Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu:-

Ystyried Strategaeth Hybu'r Gymraeg ar gyfer 2023-28 a darparu adborth cyn i'r Cabinet ystyried yr adroddiad.

Y Rhesymau:

Mae hi'n gyfrifoldeb statudol i'r Cyngor baratoi Strategaeth Hybu'r Gymraeg fel rhan o'r Safonau Iaith Gymraeg. Rydym yn awyddus i dderbyn sylwadau ar gynnwys y strategaeth a'r amcanion / meysydd gwaith a gynigir yn y fersiwn drafft.

Yr Aelod o'r Cabinet sy'n gyfrifol am y portffolio:-

Cynghorydd Glynog Davies

Y Gyfarwyddiaeth:

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:

Noelwyn Daniel

Awdur yr Adroddiad:

Myfanwy Jones

Swyddi:

Pennaeth TG a Pholisi

Swyddog Datblygu'r Gymraeg

Rhifau ffôn/Cyfeiriadau E-bost:

NDaniel@sirgar.gov.uk

MyJones@sirgar.gov.uk

EXECUTIVE SUMMARY

Welsh Language Promotion Strategy 2023-28

The Welsh Language Measure (Wales) 2011 and the subsequent Welsh Language Standards require Carmarthenshire County Council to produce and publish a 5-year strategy that sets out how we propose to promote the Welsh language and to facilitate the use of the Welsh language more widely in our area. Furthermore, we are required to assess to what extent we have followed that strategy and publish that assessment on our website.

The first Promotion Strategy was published in 2016 and ended in 2021 and, after a period of reflection and measuring its impact, a report was completed in 2022, followed by this second Strategy for 2023-28. Both Strategies and the report have been completed in conjunction with the County's Welsh Language Strategic Forum, which has been the main vehicle for its planning as well as its scrutiny.

Despite the recent, further reduction in the number and percentage of Welsh speakers in Carmarthenshire, the Strategy aims to be confident and aspirational with a vision to:
'...see an increase in the proportion of Carmarthenshire residents who can speak Welsh and use their Welsh consistently. We want to see the Welsh language as a working and operating norm in the County's public institutions and increasingly prevalent in County businesses. We want our young people to see a future for them in the County in sustainable and prosperous Welsh communities, economically, culturally and socially. We want everyone to be proud of the Welsh language in Carmarthenshire.'

The Strategy's four main aims are to instigate:

1. An increase in the number of Welsh speakers,
2. The County's residents' pride, use and confidence in the Welsh language
3. The Welsh language as a norm in the workplace and workforce
4. Thriving Welsh speaking communities.

The actions needed to implement these aims are divided into 9 workstreams which will be the focus of the Strategy's action plan which will coincide with the five-year delivery period of the Strategy.

DETAILED REPORT ATTACHED ?

YES

Welsh Language Promotion Strategy 2023-28

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: Noelwyn Daniel, Head of ICT & Corporate Policy

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
YES	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

1. Policy, Crime & Disorder and Equalities

Preparing a Welsh Language Promotion Strategy is a specific requirement under the Welsh Language Standards (Standard 145).

“A Wales of vibrant culture and thriving Welsh language” is one of the seven National Well-being Goals under the Well-being of Future Generations Act.

CABINET MEMBER PORTFOLIO HOLDER(S) AWARE/CONSULTED

YES

Cllr. Glynog Davies as Cabinet member and as a member of the Carmarthenshire Welsh Language Strategic Forum

Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information List of Background Papers used in the preparation of this report:

THESE ARE DETAILED BELOW

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
Welsh Language Standards Compliance Notice		Welsh Language Standards (Welsh Language (Wales) Measure 2011) Compliance Notice (gov.wales)

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Strategaeth Hybu'r Iaith Gymraeg

2023-28

sirgar.llyw.cymru
carmarthenshire.gov.wales

Cynnwys

1. Rhagair gan y Cynghorydd Glynog Davies
2. Cyflwyniad: Cyd-destun Polisi
Cyd-destun ieithyddol
3. Seiliau: Y Gwaith a wnaed yn Strategaeth 1
4. Nod, Gweledigaeth ac Amcanion
5. Dulliau Gweithredu'r Amcanion: Y fecanwaith
6. Amcanion, Is-amcanion, Meysydd Gwaith a Phrif Bartneriaid

1. Rhagair

Mae Canlyniadau Cyfrifiad 2021 wedi cynyddu pwysigrwydd llwyddiant y Strategaeth hon eto fyth. Wrth i Sir Gâr gollir canran uchaf o siaradwyr Cymraeg ar draws Cymru am yr ail ddegawd yn olynol, mae'n rhaid gweithredu'n gadarn ac yn hyderus er mwyn atal y trai niweidiol hwn. Nid oedd yr holl waith cynllunio a gweithredu a wnaed ers cyhoeddi canlyniadau 2011 ac ers llunio Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2016-21 yn ofer fodd bynnag. Yn wir, mae'r gweithredu pwrpasol a chydlynus wedi llwyddo i arafu'r gostyngiad yn sylweddol o 6% yng Nghyfrifiad 2011 i 4% yng Nghyfrifiad 2021.

Ar ben hynny, mae profiad siaradwyr Cymraeg Sir Gâr o fyw eu bywydau'n Gymraeg yn profi y tu hwnt i unrhyw ddata moel fod y Gymraeg yn fyw ac yn hyfyw yn ein Sir. Defnyddir y Gymraeg gan ein trigolion yn helaeth ym mhob ward yn ein Sir ac ym mhob rhan o fywydau ein trigolion, o'n haddysg i'n bywydau hamdden a'n bywydau gwaith, ac y mae defnydd y Gymraeg yn Sir Gâr a'i pharhad yn gwbl hanfodol i barhad y Gymraeg yng Nghymru. Hyderaf ein bod mewn sefyllfa, o fod wedi gweithredu strategaeth hybu bwrpasol ers pum mlynedd a mwy, a hynny mewn partneriaeth weithredol gadarnhaol gyda phartneriaid lu, i weld gwahaniaeth mawr i hyfywedd y Gymraeg yn Sir Gâr yn ystod cyfnod y Strategaeth hon. Mae'r Strategaeth yn elwa o waelodlin glir a nodwyd yn adroddiad y Strategaeth gyntaf ac, yn fwy na dim, yn elwa o ddealltwriaeth ymarferol go iawn o'r hyn sydd angen ei wneud a sut i'w gyflawni, wedi gweithredu'r Strategaeth gyntaf mor egniol. Mae ein dealltwriaeth o'r ffactorau sy'n effeithio ar y Gymraeg o fewn maes yr economi, ac o fewn ein gweithleoedd yn awr yn ddatblygedig ac fe fydd y Strategaeth hon yn datblygu'r Gymraeg yn y meysydd hynny. Fe fydd hefyd yn parhau, wrth reswm, gyda'r gwaith o gynyddu defnydd y Gymraeg a wneir eisoes yn fywiog yn y sector addysg a'r sector gymunedol drwy'r mentrau iaith, y Ffermwyr ifanc ac eraill.

Mae'r Strategaeth hon yn datgan nod, gweledigaeth, amcanion ac is-amcanion. Mae'r nod yn un uchelgeisiol ac yn lleisio yn benderfynol ein bod am i Sir Gâr barhau i fod yn gadarnle'r Gymraeg:

Nod: Anelu at wneud y Gymraeg yn brif iaith y Sir. Ein nod yw i adfer y Gymraeg yn iaith a siaredir ac a ddefnyddir gan fwyafrif ein trigolion yn gyson, ac ym mhob agwedd o fywyd.

Mae'r weledigaeth yn lleisio ymhellach ein hawydd i weld y Gymraeg yn norm ym mhob agwedd o fywyd. Nid cynyddu niferoedd ac annog defnydd yw ein dymuniad yn Sir Gâr ond, yn hytrach, croesawi pobl i'r Gymraeg yn hyderus a heb ymddiheuro:

Gweledigaeth: Rydym eisiau gweld cynnydd yng nghyfran trigolion Sir Gâr sy'n gallu siarad Cymraeg ac yn defnyddio'u Cymraeg yn gyson. Rydym eisiau gweld y Gymraeg yn norm gweithio a gweithredu yn sefydliadau cyhoeddus y Sir ac yn fwyfwy cyffredin ym musnesau'r Sir. Rydyn ni eisiau i'n pobl ifanc weld dyfodol iddynt yn y Sir mewn cymunedau Cymraeg cynaliadwy a ffyniannus, yn economaidd, yn ddiwylliannol ac yn gymdeithasol. Rydym eisiau i bawb fod yn falch o'r Gymraeg yn Sir Gâr.

Nodir pedwar 4 amcan lefel uchel i'r Strategaeth hon ac iddynt is-amcanion i gyrraedd y nod ac, fe fydd Cynllun Gweithredu'n cael ei lunio i yrru gweithredu'r Strategaeth yn ei flaen.

Amcan 1. Cynnydd mewn siaradwyr Cymraeg

Amcan 2. Cynnal balchder, defnydd a hyder trigolion y Sir yn y Gymraeg

Amcan 3. Y Gymraeg yn norm yn y gweithle a'r gweithlu

Amcan 4. Cymunedau Cymraeg sy'n ffynnu

Rydym wedi adnabod naw maes gwaith ar gyfer y Cynllun Gweithredu a fydd yn rhoi fframwaith ymarferol i ni weithredu amcanion y Strategaeth ac fe fydd cynllunio a gweithredu o fewn pob maes gwaith yn eu tro yn cyflawni'r amcanion uchod. Bydd y Cynllun Gweithredu yn cael i baratoi maes o law wrth i ni ymgysylltu gyda phartneriaid a chymunedau ar draws y sir.

I gloi, hoffwn ddiolch i holl bartneriaid y Cyngor Sir am eu cydweithio parod ar y Strategaeth Hybu cyntaf o'i fath i'r Sir fod yn statudol gyfrifol amdani. Edrychaf ymlaen yn llawn cyffro at gyfnod arall o bum mlynedd o gydweithio er budd y Gymraeg.

Cyng. Glynog Davies

Aelod Cabinet dros Addysg a'r Iaith Gymraeg, Cyngor Sir Gâr

2. Cyflwyniad: Cyd-destun Polisi

Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, a reoleiddir gan Gomisiynydd yr Iaith Gymraeg yn gosod 174 o **Safonau iaith** ar Gyngor Sir Gâr yn ei Hysbysiad Cydymffurfio 2016. Mae'r Safonau yn nodi disgwyliadau o ran triniaeth y Gymraeg wrth i'r Cyngor:

- 1) cyflenwi gwasanaethau Gymraeg,
- 2) llunio polisi mewn modd sy'n hyrwyddo'r Gymraeg,
- 3) gweithredu trwy gyfrwng y Gymraeg,
- 4) cadw cofnodion ynglŷn â'r Gymraeg ac yn olaf
- 5) hybu'r Gymraeg.

O fewn y Safonau Hybu, mae Safon 145 a 146 yn benodol yn galw ar y Cyngor Sir i lunio'r Strategaeth hon.

Safon 145: Rhaid ichi lunio, a chyhoeddi ar eich gwefan, strategaeth 5 mlynedd sy'n esbonio sut yr ydych yn bwriadu mynd ati i hybu'r Gymraeg ac i hwyluso defnyddio'r Gymraeg yn ehangach yn eich ardal; a rhaid i'r strategaeth gynnwys (ymysg pethau eraill):

(a) targed (yn nhermau canran y siaradwyr yn eich ardal) ar gyfer cynyddu neu gynnal nifer y siaradwyr Cymraeg yn eich ardal erbyn diwedd y cyfnod o 5 mlynedd o dan sylw, a
(b) datganiad sy'n esbonio sut yr ydych yn bwriadu cyrraedd y targed hwnnw; a rhaid ichi adolygu'r strategaeth a chyhoeddi fersiwn ddiwygiedig ohoni ar eich gwefan o fewn 5 mlynedd i ddyddiad cyhoeddi'r strategaeth (neu i ddyddiad cyhoeddi fersiwn ddiwygiedig ohoni).

Safon 146: Bum mlynedd ar ôl cyhoeddi strategaeth yn unol â safon 145 rhaid ichi:

(a) asesu i ba raddau yr ydych wedi dilyn y strategaeth honno ac wedi cyrraedd y targed a osodwyd ganddi, a

(b) cyhoeddi'r asesiad ar eich gwefan, gan sicrhau ei fod yn cynnwys yr wybodaeth a ganlyn:

(i) nifer y siaradwyr Cymraeg yn eich ardal, ac oedran y siaradwyr hynny; rhestr o'r gweithgareddau a drefnwyd gennych neu a ariannwyd gennych yn ystod y 5 mlynedd flaenorol er mwyn hybu defnyddio'r Gymraeg.

(ii) rhestr o'r gweithgareddau a drefnwyd gennych neu a ariannwyd gennych yn ystod y 5 mlynedd flaenorol er mwyn hybu defnyddio'r Gymraeg.

Lluniwyd a gweithredwyd Strategaeth Hybu gyntaf Cyngor Sir Caerfyrddin ar gefn y gwaith a wnaed mewn ymateb i ganlyniadau Cyfrifiad 2011. Roedd Adroddiad Y Gymraeg yn Sir Gâr, a gwaith y Gweithgor y Cyfrifiad a sefydlwyd gan y Cyngor Sir, yn sail gadarn i'r gwaith o lunio a gweithredu Strategaeth Hybu 2016-2001. Crynhoir yr ymdrechion a wnaed ar sail Strategaeth Hybu Un mewn adroddiad cynhwysfawr a osododd, yn ei dro, sail gadarn i lunio'r Strategaeth hon, sef Strategaeth Hybu Dau.

Mae cyd-destun Strategaeth Hybu Dau o safbwynt ymdrechion bwriadus eraill i gynllunio ar gyfer datblygu'r Gymraeg yn Sirol ac yn Genedlaethol wedi newid yn sylweddol ers adeg llunio Strategaeth Un.

Yn 2017 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Strategaeth uchelgeisiol, **Cymraeg 2050 - Miliwn o Siaradwyr**. Roedd y Strategaeth yn nodi dau darged penodol, sef:

- Nifer y siaradwyr Cymraeg i gyrraedd 1 miliwn erbyn 2050.

- Canran y boblogaeth sy'n siarad Cymraeg bob dydd, ac sy'n gallu siarad mwy nag ychydig eiriau o Gymraeg, i gynyddu o 10 y cant (yn 2013–15) i 20 y cant erbyn 2050.

Mae'n fwriad gan y Llywodraeth i ddefnyddio ystadegau'r Cyfrifiad a'r Arolwg Defnydd Iaith i fesur cynnydd yn erbyn y targedau yma.

Ar adeg llunio'r Strategaeth hon, mae Cymraeg 2050 yn dal i sefyll fel craidd cynllunio ieithyddol y Llywodraeth, ac yn 2022, ychwanegwyd ato weledigaeth y Gweinidog newydd ar gyfer yr iaith Gymraeg, sef Jeremy Miles AS. Rhoddodd yntau bwyslais ar ddefnyddio'r Gymraeg, 'darparu a siarad nid jyst creu sefydliadau'. Mae'n symud y pwyslais oddi ar 'hybu a hwyluso' a thuag at gynyddu defnydd y Gymraeg gyda'r neges gyson fod 'y Gymraeg yn perthyn i ni i gyd'. Mae'n nodi'r bwriad o annog mudiadau cydweithredol, a fydd yn gweithredu'n Gymraeg, o brif ffrydio'r Gymraeg i bob maes polisi o fewn y Llywodraeth, o daclo problem ail gartrefi a thai ac o sefydlu Comisiwn Cymunedau Cymraeg i edrych ar sefyllfa'r Gymraeg ar lefel gymunedol.

Yn 2015, cyhoeddwyd **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol** oedd yn gosod saith nod cenedlaethol y mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus weithio tuag atynt, er mwyn sicrhau eu bod yn 'meddwl am effaith hirdymor eu penderfyniadau'. Mae un o'r nodau hynny'n cyfeirio'n uniongyrchol at y Gymraeg a'r angen i greu 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu'. Mae arwyddocâd cael nod cenedlaethol sydd yn dod o'r tu allan i faes traddodiadol cynllunio ieithyddol yn atgyfnerthu ein hymdrechion o fewn y maes hynny heb os.

Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) a'r Ddeddf Llesiant ei hun wedi gwreiddio erbyn hyn ac mae'n dod yn gliriach o hyd sut y gall hyrwyddo'r Gymraeg drwy'r Strategaeth Hybu gyd-blethu gyda'r ymdrechion yma i hyrwyddo llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol.

Mae amserlen cynllunio y Strategaeth hon a Chynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gâr wedi cyd-redeg yn ystod 2022-23 a bu cyfle i Fforwm Strategol Sirol y Gymraeg gael mewnbwn i'w chynnwys yn ystod y cyfnod ymgynghori.

Mae'r Cynllun Llesiant ar gyfer 2023-28 yn cynnwys nod o ran 'Helpu i greu cymunedau dwyieithog, diogel ac amrywiol', ac un o'r prif gamau dros gyfnod y Cynllun Llesiant nesaf bydd i "Gefnogi gweithrediad, datblygiad pellach a monitro Strategaeth Hybu'r Gymraeg".

Rydym am sicrhau bod dolen wedi ei chreu rhwng y BGC a'r Fforwm Sirol a bod y Fforwm yn trafod materion allweddol am y Gymraeg gyda'r Bwrdd. Yn yr un modd, rydym am sicrhau fod swyddogion y gyrff partner sydd yn eistedd ar y Fforwm yn cael eu cefnogi gan gynrychiolaeth y BGC er mwyn gwireddu amcanion y Strategaeth Hybu.

Mae **Mwy Na Geiriau**, sef Cynllun y Gymraeg mewn iechyd a gofal cymdeithasol, wedi profi cyfnod o lymder yn ystod y cyfnod diwethaf. Yn bennaf o ganlyniad i'r ffaith fod yr holl sector wedi cael ei throï ben i waered gan bandemig COVID-19, ni chafodd y 'cynnig rhagweithiol' lawer o sylw ar lefel strategol yn ddiweddar. Fodd bynnag, yn dilyn cynnal gwerthusiad annibynnol o Fframwaith Mwy na Geiriau yn 2019, cyhoeddwyd cynllun pum mlynedd newydd o 2022-2027.

Er gwaetha cyfraniad cadarnhaol y polisïau uchod oll, erys nifer o ffactorau sy'n effeithio'n fwyaf andwyol ar y Gymraeg yn Sir Gâr y tu allan i'w cwmpas. Mae fforddiadwyedd tai i bobl ifanc lleol er enghraifft yn cael ei ddylanwadu'n bennaf gan fympwy'r farchnad agored ac elw'r sector breifat. Mae'r un yn wir o ran mewnlifiad pobl hŷn o'r tu allan i Gymru i gymunedau Cymraeg. Wedi ymdrechion Strategaeth Un i gydweithio gydag arwerthwyr tai i geisio cael gwybodaeth defnyddiol i ymgodymu â'r broblem hon, rhaid cydnabod mai mater i Lywodraeth Cymru yw dylanwadu'n ystyrlon ar y ffactorau yma. Edrychwn ymlaen yn awyddus i gydweithio ar ymdrechion arloesol gan y Llywodraeth yn y maes hwn ac i archwilio grymoedd deddfu newydd a allai lliniaru effeithiau niweidiol ar y Gymraeg.

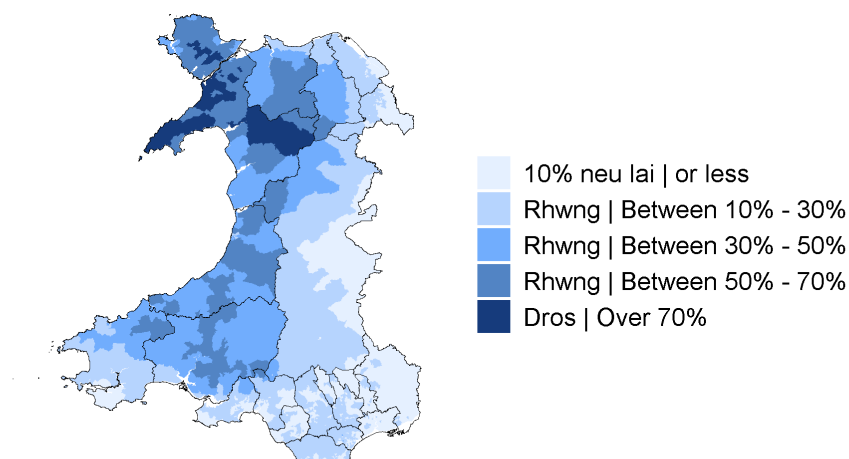
Yn yr un modd, mae graddau llwyddiant y Strategaeth hon yn ddibynnol ar ymrwymiad cyrff cyhoeddus eraill sydd y tu allan i reolaeth perchennog y Strategaeth, sef y Cyngor Sir. Erys gwaith i'w wneud i sicrhau bod cyrff eraill y Fforwm Strategol Sirol yn ymrwymo i weithredu'r Strategaeth, a hynny ar bob lefel o fewn y sefydliadau. Mae angen integreiddio nod y Strategaeth hon i waith y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a sicrhau bod yna gefnogaeth lwyr o'r sefydliadau hynny i'w cynrychiolwyr sydd ar y Fforwm Strategol Sirol er mwyn sicrhau perchnogaeth y Strategaeth ar draws sefydliadau'r sir yn hytrach na dim ond i elfen gyfyngedig Gymraeg y sefydliadau hynny. Rhaid cofio 'Mae'r Gymraeg yn perthyn i bawb' a'n nod ni yw i 'adfer y Gymraeg yn iaith a siaredir ac a ddefnyddir gan fwyafrif ein trigolion yn gyson, ac ym mhob agwedd o fywyd'. Nid ar chwarae bach mae cyflawni'r nod.

Cyflwyniad: Cyd-destun ieithyddol

Wrth lunio'r Strategaeth hon, rydyn ni newydd gael canlyniadau cychwynnol Cyfrifiad 2021. Mae nifer a chanran siaradwyr Cymraeg Sir Gaerfyrddin wedi disgyn unwaith yn rhagor. Rydyn ni wedi colli 6,000 o siaradwyr Cymraeg, sy'n gyfystyr â 4 pwynt canran. Mae'r nifer sy'n ystyried eu hunain yn siaradwyr Cymraeg bellach yn 72,800 sy'n golygu fod y Sir wedi colli ei safle o fod yr awdurdod lleol gyda'r mwyaf o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru. Bellach, mae Gwynedd wedi cymryd y fantell honno.

Er bod Sir Gaerfyrddin wedi gweld y cwmp mwyaf mewn canran o siaradwyr Cymraeg o gymharu a siroedd eraill Cymru, a hynny unwaith yn rhagor, mae'r gostyngiad mewn canran yn llai o ostyngiad nac yn y Cyfrifiad diwethaf. Mae'r trai wedi arafu ac mae hynny'n galonogol, ond does dim amheuaeth bod angen gweithredu'n fwy egniol fyth os ydyn ni am ddal ein gafael o fewn y Sir ar ardaloedd lle mae'r Gymraeg yn gyfrwng naturiol ein hymwneud â'n gilydd.

Canran y bobl tair oed neu'n hŷn sy'n gallu siarad Cymraeg, yn ôl ACEHI, 2021 Percentage of people aged three or older able to speak Welsh, by LSOA, 2021

Ffynhonnell: Cyfrifiad o'r boblogaeth 2021
Source: Census of population 2021

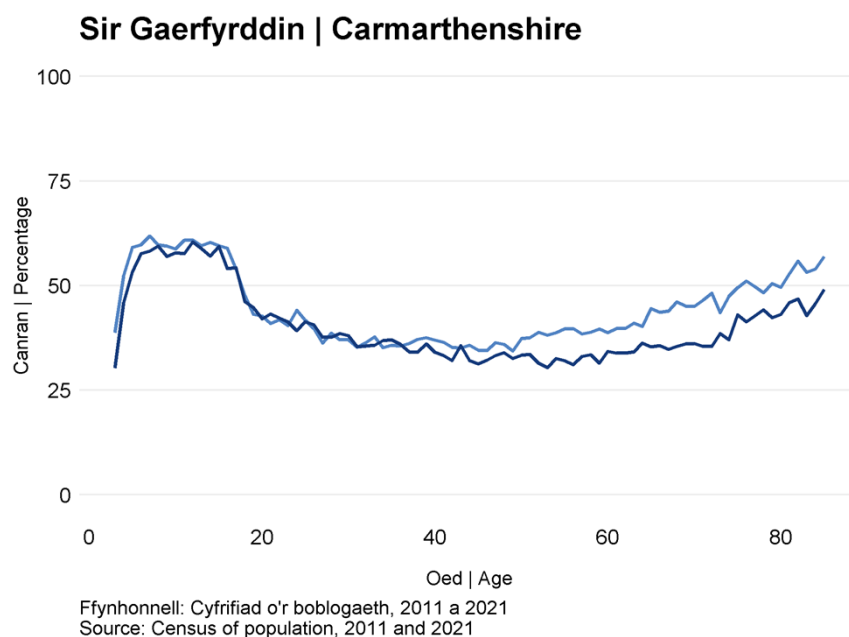
Mae'r canlyniadau cychwynnol yn nodi o'r 112 o ardaloedd bach yn Sir Gaerfyrddin, roedd y ganran o bobl tair oed neu'n hŷn a oedd yn gallu siarad Cymraeg yn amrywio o 62.2% (ardal o amgylch Brynaman) i 15.0% (ardal cyfagos i Llanelli). Ar yr olwg gyntaf, mae rhai wardiau wedi gweld cynnydd bychan yn nifer y siaradwyr Cymraeg, ac fe fydd yn ddadlennol dadansoddi achosion y twf hwnnw mewn ardaloedd fel Gorslas. Ond mae'n wir i ddweud hefyd fod y lleihad mwyaf yn yr ardaloedd hynny sy'n gartref naturiol traddodiadol i'r Gymraeg, lle mae dwysedd y boblogaeth yn draddodiadol yn siaradwyr Cymraeg mewn ardaloedd fel Dyffryn Aman. Mae'r Gymraeg yn dal i fod yn gryf yn yr ardaloedd yma, ond mae'n colli tir yn gyflym. Fe fydd dadansoddi'r rhesymau y tu ôl i'r dirywiad yma'n hanfodol ar gyfer gweithredu Strategaeth Hybu effeithiol ar gyfer y Sir. Bydd adnabod y tueddiadau

trosglwyddo iaith a symudoledd poblogaeth, er enghraifft, yn gymorth i ni fedru adnabod pa gamau a fyddai'n arwain at newid arferion yn yr ardaloedd daearyddol yma.

O gymharu â'r sefyllfa ar draws Cymru, mae canlyniadau cychwynnol y Cyfrifiad yn awgrymu nad ydy'r casgliadau cychwynnol mor berthnasol i sefyllfa Sir Gâr. Nid yw'r lleihad sylweddol mewn nifer y plant ieuengaf sy'n medru siarad Cymraeg, sy'n cael ei briodoli i raddau helaeth i gyfnod COVID-19 pan oedd methrinfeydd ac ysgolion ar gau, wedi digwydd yn Sir Gâr. Mae'r lleihad yn ein niferoedd ni wedi amlygu ei hun yn yr oed 45+ ac mae'r ganran wedi gostwng fwyaf yn yr oed 50 hyd at 80 oed. Eto, bydd dadansoddiad pellach o symudoledd poblogaeth yn taflunio goleuni arwyddocaol ar y newid hwn.

Y gallu i siarad Cymraeg yn ôl oed, 2011 a 2021

Mae'r gwaith cynllunio ar gyfer y Strategaeth hwn wedi cael ei gwblhau cyn i ganlyniadau'r Cyfrifiad gael eu cyhoeddi. Ac mae'n dderbyniol fod y gwaith o gynllunio wedi ei selio ar adroddiad y Strategaeth diwethaf, gyda'r manylder ystadegol ac ansoddol sydd ynddo, yn hytrach na ffigurau moel y cyfrifiad. Mae yna gyfyngiadau i ddefnyddioldeb ffigurau'r Cyfrifiad gan ystyried effeithiau cyfrifo yn ystod cyfnodau clo COVID-19 a'r gwahaniaeth arwyddocaol sydd rhwng y ffigurau a ffigurau arolygon eraill megis cyfrifiad blynyddol y boblogaeth. Wedi dweud hynny, fe fydd yna sylw yn cael ei roi yn Strategaeth 2, i ddadansoddi'r ffigurau pan fyddant ar gael yn eu cyfanrwydd ac i gynllunio rhai blaenoriaethau o ganlyniad.

Mae Ystadegau Arolwg Blynyddol y Boblogaeth, gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol yn rhoi darlun dra gwahanol i ni. Yn Mehefin 2011, cofnodir 82,300 (47.2%) o siaradwyr Cymraeg yn Sir Gaerfyrddin, sy'n gosod y Sir yn ail i Wynedd o ran nifer. Yn ôl yr un ffynhonnell, ceir 94,000 o siaradwyr Cymraeg yn Sir Gâr yn Mehefin 2021, (52.5%), sy'n ein gosod gyda'r nifer uchaf o siaradwyr yng Nghymru. Felly, nid yn unig y mae'r ffigurau yma'n sylweddol uwch na

ffigrau'r Cyfrifiad, ond maent hefyd yn dangos tuedd gwbl groes i'r Cyfrifiad o dwf mewn niferoedd a chanrannau yn Sir Gaerfyrddin, fel yn y siroedd eraill.

Gwyddwn am bwysigrwydd data ar *ddefnydd* Cymraeg yn ogystal ar gyfer cynllunio ieithyddol ystyrion. Mae'n gwbl allweddol ein bod yn cynnal cymunedau lle mae'r Gymraeg yn norm cymunedol a chymdeithasol ac nid yw nifer y rhai sy'n medru'r Gymraeg ond hanner y darlun. Yn ôl Arolygon Defnydd Iaith y Comisiynydd a'r Llywodraeth gostyngodd y ganran o siaradwyr Cymraeg sy'n defnyddio'r Gymraeg pob dydd yn Sir Gâr o 80% i 71% rhwng Arolwg 2004-06 ac Arolwg 2013-15. Roedd hyn yn debyg iawn i'r gyfartaledd cenedlaethol ac yn cyfateb â cholledion canrannol y siroedd tebyg i ni o ran dwysedd siaradwyr Cymraeg. Yn anffodus, gorffennwyd Arolwg Defnydd 2019-20 yn gynnar o achos y pandemig. Golygodd hyn fod y sampl draean yn is na'r arolygon blaenorol ac nid oedd modd dadansoddi canlyniadau'r arolwg yn ôl awdurdod lleol fel a wnaed yn yr arolygon blaenorol. Roedd y canlyniadau cenedlaethol yn awgrymu fodd bynnag fod 'dros hanner (56%) yn siarad yr iaith bob dydd (waeth beth fo lefelau eu rhuglder) o'i gymharu â 53% yn ôl Arolwg Defnydd Iaith 2013-15, a bron i un ym mhob pump yn siarad yr iaith bob wythnos (19%, union yr un ganran ag yn 2013-15)'. Ymddengys felly fod y Gymraeg yn cael ei chynnal yn weddol lwyddiannus fel iaith gymunedol a chymdeithasol ar hyn o bryd. Yn amlwg, fe fyddai cael data ystyrion a chymharol ar ddefnydd iaith yn ddefnyddiol iawn i fesur effaith Strategaeth Hybu fel hwn i'r dyfodol.

Ar ddechrau cyfnod Strategaeth Hybu Un, gwnaed ymdrech i ganfod mwy o ddata lleol ar agweddau ac ymwybyddiaeth o'r Gymraeg. Gweinyddwyd holiadur drwy'r mentrau iaith yn bennaf a roddodd ychydig o wybodaeth defnyddiol i ni. Roedd yr adroddiad yn nodi fod 97% o'r ymatebwyr yn ystyried dwyieithrwydd yn fanteisiol ac mai 'cyfleodd gwaith' oedd fwyaf blaengar ym meddyliau bobl wrth feddwl am y manteision hynny. Canfuom mai dim ond hanner yr ymatebwyr oedd yn deall na fyddai disgyblion oedd yn derbyn addysg cyfrwng Saesneg yn y sir yn debygol o fod yn ddwyieithog cyn gadael yr ysgol. Roedd hefyd modd cadarnhau fod ymwybyddiaeth yr ymatebwyr o'r cyrff sy'n hyrwyddo'r Gymraeg yn y sir yn gymharol uchel (rhwng 67% a 82 %). Er gwaethaf defnyddioldeb yr arolwg hwn, roedd y sampl yn rhy fach i fod yn gynrychiadol ac roedd yn rhaid derbyn, yn ogystal, fod yr ymatebwyr yn dod o gynulleidfaoedd arferol y mentrau iaith, yn hytrach na rhoi gwybodaeth i ni am drigolion y sir yn ehangach. Er fod yna fwriad i ail-redeg yr arolwg ar ddiwedd cyfnod y strategaeth, penderfynwyd, nad oedd adnodd ar gael i'w weinyddu, ac er y byddai wedi bod yn ddefnyddiol i ddeall a oedd ein hymgyrch i godi ymwybyddiaeth o addysg Gymraeg wedi cael effaith, penderfynwyd nad oedd y seilwaith angenrheidiol mewn lle ar lefel sirol i ganfod data ystyrion a chynrychioladol. Erys, felly'r bwlch yma o ran canfod effaith ymgyrchoedd ac ymyraethau'r strategaeth y tu hwn i ffigurau'r Cyfrifiad ar allu ieithyddol ein trigolion.

3. Seiliau: Y Gwaith a wnaed yn Strategaeth Un

Wrth lunio Strategaeth Hybu Sir Gâr 2016-2021, sefydlwyd cyfarfodydd rheolaidd o Fforwm Strategol Sirol y Gymraeg i gynorthwyo'r awdurdod lleol i gynllunio, gweithredu a chraffu ar y Strategaeth. Adnabuwyd gwaith sylweddol y Mentrau Iaith yn ogystal â'r cyrff eraill sy'n hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y sir fel asgwrn cefn y Strategaeth ac yna, yn ystod cyfnod y Strategaeth, cynhaliwyd 10 o gyfarfodydd gan edrych ar faes gwaith ar gyfer ei ddatblygu ym mhob cyfarfod. Ym mhob cyfarfod, cafwyd cyflwyniadau gan swyddogion o'r Cyngor Sir a chynrychiolwyr allweddol sy'n gweithredu yn y meysydd dan sylw. Yn dilyn y drafodaeth, lluniwyd camau gweithredu o'r newydd ar gyfer y maes gwaith. Gosodwyd y camau gweithredu mewn Cynllun Gweithredu a ddiweddarwyd fesul cyfarfod. Parhaodd y Cynllun Gweithredu yn ddogfen fyw felly drwy gydol y cyfnod. Y tu ôl i gyfarfodydd Fforwm cynhaliwyd cyfarfodydd gydag adrannau amrywiol o fewn y Cyngor i gynllunio ar gyfer y Gymraeg wrth baratoi i gyflwyno i'r Fforwm ac yna yn dilyn y cyfarfod i gynnig ac i ymrwymo i gamau gweithredu newydd.

Yn Medi 2019, cychwynnodd Meri Huws gadeirio cyfarfodydd y Fforwm yn chwarterol, gan ddarparu sefydlogrwydd ac arweiniad i'r trafodaethau a'r cyd-gynllunio. Bu'n rhaid diwygio cynnwys yr amserlen o ganlyniad i COVID-19 wrth reswm. Roedd y cyfnod clo wedi bwrw nifer fawr o ddarparwyr gwasanaethau a gweithgarwch cymunedol yn drwm ac roedd yn rhaid oedi ar y gwaith craffu ar rai meysydd o ganlyniad. Nid ataliwyd y cyfarfodydd fodd bynnag. Trosglwyddwyd yn syth i blatfform digidol heb golli dim o fomentwm nac ymrwymiad yr aelodau.

Yr amcanion a adnabuwyd ar gyfer y strategaeth oedd:

- Caffael sgiliau
- Cynyddu hyder a defnydd
- Effeithio ar symudiadau poblogaeth
- Ardaloedd blaenoriaeth
- Marchnata a hyrwyddo.

Y meysydd gwaith a adnabuwyd ar gyfer cyrraedd yr amcanion hyn ac a ddarparodd ganolbwynt i weithredu'r Cynllun Gweithredu ac i gyfarfodydd y fforwm oedd:

- Cyn-oed ysgol
- Cymraeg i Oedolion a Chymraeg yn y Gweithle
- Hamdden
- Ieuenctid
- Tai
- Cynllunio a chymathu mewnfudwyr (ac adroddiad Symud Sir Gâr wledig ymlaen)
- Adfywio
- Sector preifat
- Pobl ifanc a'r byd gwaith
- Ardaloedd blaenoriaeth.

Lluniwyd adroddiad manwl i bwysu a mesur effaith y Strategaeth yn 2022 a dâed i'r casgliad canlynol ar gynnydd a diffyg cynnydd yn erbyn yr amcanion.

Amcan 1: Caffael sgiliau

Cynnydd da	Diffyg cynnydd
Gwaith marchnata'r Gymraeg yn y maes gofal plant, trosglwyddo iaith ac addysg : creu adnoddau	Dim digon o berchnogaeth o'r adnoddau hyrwyddo a dim prosesau sefydlog a chyson i'w dosbarthu
Nifer cynyddol o feithrinfeydd preifat cyfrwng Cymraeg	Darpariaeth Gofal Plant / cyn oed ysgol. Cynnydd y lleoliadau Cymraeg wedi darfod, trafferthion recriwtio
Datblygiadau yn y maes dysgu Cymraeg i Oedolion, gan gynnwys gweithredu ar lein, y Ganolfan yn casglu data defnyddiol a phrosiectws ar lein ar y cyd, yn golygu bod negeseuon yn gallu bod yn fwy effeithiol a mynediad i wersi yn fwy llyfn	Niferoedd dysgwyr Cymraeg i oedolion sy'n byw yn Sir Gâr yn gymharol isel yn dilyn COVID-19
Arlwy da o gyrsiau Cymraeg i athrawon ac arbenigedd mewn darpariaeth ddwys gan y Brifysgol Drindod Dewi Sant	Dim digon o gydgyllunio rhwng y ddarpariaeth gymunedol a gwaith hyrwyddo'r Gymraeg i atgyfnerthu targedau'r Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (SCGA)
Arlwy da a mwy cydlynus o gyfleoedd anffurfiol i ddysgwyr	Dim digon o'n hathrawon yn cymryd mantais o'r arlwy dysgu sydd ar gael
Polisiau cyrff cyhoeddus yn annog datblygu sgiliau Cymraeg yn y gweithle. Darpariaeth o gyrsiau Cymraeg yn y gweithleoedd amrywiol a phwrpasol	Ymdrechion i hyrwyddo arlwy anffurfiol ar y cyd i ddysgwyr heb gynyddu niferoedd
Coleg Sir Gâr yn cynyddu'r nifer o gyrsiau gall myfyrwyr ddilyn drwy gyfrwng y Gymraeg. Cydweithio rhwng Coleg Sir Gâr a'r Brifysgol ar ddatblygu llwybrau o astudio pellach i uwch trwy gyfrwng y Gymraeg	Dim digon o gynnydd yn sgiliau Cymraeg yn y gweithle
	Diffyg data ar bobl ifanc Sir Gâr mewn addysg uwch a phellach sy'n astudio drwy gyfrwng y Gymraeg

Amcan 2: Cynyddu hyder siaradwyr Cymraeg a defnydd y Gymraeg ym mhob agwedd ar fywyd

Cynnydd Da	Diffyg Cynnydd
Y Mentrau wedi addasu eu ffyrdd o weithredu i ymateb i sefyllfa'r Pandemig. Hyblygrwydd a gwytnwch yn y cyrff sy'n darparu'n gymunedol , e.e. CFFI	Effaith y pandemig ar aelodaeth yr Urdd. Effaith y pandemig ar yr holl sefydliadau sy'n trefnu digwyddiadau i'r cyhoedd
Canolfan yr Egin yn fan deniadol i ymgynnull, rhyngweithio a defnyddio'r Gymraeg	Effaith y pandemig ar weithgarwch yr Atom

Cynnydd Da	Diffyg Cynnydd
Sefydlu canolfan newydd cyfoes, canolog a hyfwr yn Llandeilo yn gyrchfan naturiol i'r Gymraeg	Effaith y pandemig a materion staffio ar ddarpariaeth Menter Gwendraeth Elli, yn enwedig yn Llanelli
Cyfleoedd anffurfiol i ddefnyddio'r Gymraeg yng ngweithluoedd Cyngor Sir ac eraill	Diffyg cynnydd mewn gweinyddu yn Gymraeg er mwyn creu gweithleoedd lle mae defnyddio'r Gymraeg yn naturiol, sy'n caniatáu i bobl gynnal eu hyder yn eu sgiliau Cymraeg
Ymdrechion penodol wedi eu gwneud o fewn y maes hamdden gyda Theatrau Sir Gâr yn darparu llawer mwy o arlwy Cymraeg a chanolfannau hamdden y sir a'r marchnadoedd yn chwarae cerddoriaeth Cymraeg	Ymdrechion i ganfod ffyrdd o farchnata gweithgareddau cymunedol Cymraeg ar y cyd ac yn fwy egniol wedi pylu
	Y gwaith o ddatblygu gallu tiwtoriaid nofio i ddarparu'n Gymraeg a dwyieithog heb olygu cynnydd digonol mewn darpariaeth o wersi nofio Cymraeg. Dim system wedi ei sefydlu system sy'n cynnig na darparu gwersi Cymraeg yn ddigon cyson
	Gwaith Arweinwyr iaith o fewn adrannau ein cyrff cyhoeddus heb ddatblygu

Amcan 3: Effeithio'n gadarnhaol ar symudiadau poblogaeth

Cynnydd Da	Diffyg Cynnydd
Creu'r Pecyn Croeso	Diffyg defnydd o'r pecyn croeso.
Cychwyn ar y gwaith o gydlynu ymdrechion datblygu iaith a datblygu economi. Cychwyn cadarn o ran disgwyliadau a chyfleoedd ieithyddol ym Mhentre Awel.	Trafferthion recriwtio siaradwyr Cymraeg i'r gweithlu. Pobl ifanc ddim yn gwerthfawrogi mantais eu sgiliau Cymraeg ar gyfer y gweithle.
Polisiau a gweithredoedd yn y maes tai yn cynyddu darpariaeth tai fforddiadwy, yn ennyn pobl leol i'r ddarpariaeth ac yn lleihau nifer y tai gwag yn y sir yn creu amodau ffafriol i drigolion lleol i aros yn y sir.	Prosiect y Deg Tref ddim bob amser yn gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd i ddatblygu hyfwrdd y Gymraeg yn y cymunedau wrth ddatblygu'r economi
Gwaith cynllunio iaith o fewn proses y CDLL, yn enwedig datblygu methodoleg newydd i fesur effaith defnydd tir ar y Gymraeg.	Diffyg arweiniad cenedlaethol a gwybodaeth gadarn ar effaith adeiladu ar yr iaith Gymraeg o safbwynt niferoedd o leoliadau a ganiateir ar gyfer adeiladu tai a'u lleoliadau daearyddol.
Cryfhau'r polisi enwi tai a strydoedd y Cyngor.	Diffyg cydlyniant (neu gorff arweiniol) ymdrechion i baratoi pobl ifanc y Sir i'r byd gwaith a dwyn perswâd iddynt ddefnyddio a datblygu eu sgiliau iaith i'w defnyddio yn

Cynnydd Da	Diffyg Cynnydd
	y gweithle, a'u hannog i ddatblygu gyrfaoedd mewn meysydd ble mae angen siaradwyr Cymraeg yn y gweithlu o fewn y sir
Sefydlu ac ehangu prosiect Profi gan Menter Gorllewin Sir Gâr.	Diffyg darpariaeth cyfrwng Cymraeg o fewn elfen astudio a chymhwysio prentisiaethau
Sefydlu darpariaeth prentisiaethau cyfrwng Cymraeg yr Urdd a meithrin yn y meysydd gofal plant, chwaraeon, ac awyr agored	Diffyg gweithleoedd y Sir i ddarparu a hyrwyddo prentisiaethau cyfrwng Cymraeg
Cychwyn ar y gwaith o wella darpariaeth prentisiaethau cyfrwng Cymraeg yn y Sir.	Diffyg corff arweiniol i gydlynu ymdrechion i wella sefyllfa prentisiaethau cyfrwng Cymraeg yn y sir
Ymdrechion Coleg Sir Gâr i fagu hyder pobl ifanc yn eu sgiliau Cymraeg o fewn meysydd astudio sy'n arwain at waith lle mae sgiliau Cymraeg yn benodol o angenrheidiol.	Ariannu Swyddogion <i>Helo Blod Lleol</i> yn dirwyn i ben.
Creu'r adnodd electroneg 'Y Gymraeg mewn Busnes', a'i ddsbarthu drwy brosiectau fel rhai Menter a Busnes. Gweithredu nifer o brosiectau penodol i gynyddu defnydd y Gymraeg yn y sector preifat.	
Cyllid datblygu'r economi yn cael ei raeadru at brosiectau penodol i hyrwyddo'r Gymraeg.	

Amcan 4: Targedu Ardaloedd Daaryddol o flaenoriaeth

Cynnydd Da	Diffyg Cynnydd
Denu cyllid i beilota prosiect yn yr Ardaloedd Blaenoriaeth	Cyfnod byr y prosiect peilot
Cydweithio'r tair Menter ar gyflawni ac adrodd ar y prosiect	Anhawster capasiti'r Mentrau i weithio'n ficro mewn ardaloedd penodol a darparu gweithgarwch ar draws yr ardal hefyd
	Diffyg hyblygrwydd cyrff hyrwyddo'r Gymraeg cenedlaethol i ymateb i ofynion sirol oherwydd cynlluniau a thargedau cenedlaethol
	Ffocysu ar ardaloedd digon penodol i symbylu newid
Gwaith cychwynnol Datblygu'r Gymraeg yn Llanelli: ymdrech i weithredu gyda sail tystiolaeth gadarn a gweithredu'n strategol a phartneriaethol	

Amcan 5: Marchnata a Hyrwyddo Iaith

Cynnydd Da	Diffyg Cynnydd
Yr holl adnoddau hyrwyddo'r Gymraeg a grëwyd	Diffyg system effeithiol i ddosbarthu a defnyddio'r adnoddau a grëwyd
Rhai enghreifftiau da o ddosbarthu'r deunyddiau	Diffyg ymgyrchoedd penodol ar gyfer hyrwyddo'r Gymraeg
Ymroddiad holl gyrff y Fforwm i drefnu gweithgarwch ar ddyddiau cenedlaethol hyrwyddo'r Gymraeg	Diffyg dylanwad ar gyrff allanol i ddosbarthu deunyddiau hyrwyddo'r Gymraeg
Ymdrechion i greu sianeli i rannu adnoddau hyrwyddo	Rhai cyrff yn dal i golli cyfle i ddosbarthu adnoddau a grëwyd gan gyrff eraill

Rhaid cofio bod yna waith sylweddol wedi digwydd ers diwedd cyfnod y Strategaeth diwethaf yn ogystal, yn enwedig yn narpariaeth gymunedol ardal Llanelli, ac yn ailsefydlu darpariaeth gynhwysfawr i gefnogi defnydd plant a phobl ifanc o'r Gymraeg y tu allan i addysg ffurfiol wedi COVID-19. Gwnaed hefyd waith partneriaeth effeithiol i gynyddu ymwneud trigolion y Sir yn Eisteddfod yr Urdd Sir Gaerfyrddin 2023. Bydd y gwaith hwn yn cael ei adlewyrchu a'i ddatblygu yn Strategaeth Hybu 2023-2028.

Bu'r Fforwm hefyd yn ymdrechu i ddylanwadu ar y meysydd gwaith uchod drwy godi materion gyda chyrff eraill i geisio cael effaith ar yr elfennau o bolisi oedd y tu allan i gyrraedd y cyrff ar y Fforwm Sirol Strategol ar lefel sirol. Llythyrwyd gyda'r Llywodraeth a'r Comisiynydd am brentisiaethau cyfrwng Cymraeg, am weithdrefnau ymgynghori'r Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn addysg, am reoliadau hysbysebu ac, yn fwy diweddar llythyrwyd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus sirol am y Cynllun Llesiant drafft. Aeddfedodd y Fforwm felly i geisio dylanwadu ar lefel strategol i faterion sy'n effeithio ar y Gymraeg ac fe fydd yn parhau i wneud hyn yn Strategaeth Hybu 2023-28 wrth i faterion godi.

4. Nod a gweledigaeth

Nod: Anelu at wneud y Gymraeg yn brif iaith y Sir. Ein nod yw i adfer y Gymraeg yn iaith a siaredir ac a ddefnyddir gan fwyafrif ein trigolion yn gyson, ac ym mhob agwedd o fywyd.

Er bod aelodau'r Fforwm yn gytûn ynglŷn â pharhau gyda'r un nod i'r cyfnod nesaf o bum mlynedd, nodwyd hefyd bod awydd i newid gêr o safbwynt y nod hwn. Yn dilyn yr holl waith o gydgyllunio, dylanwadu a chydweithio a wnaed yn ystod y pum mlynedd diwethaf a chyn hynny, rydym yn teimlo fod sail ac angen i ni fod yn fwy hyderus wrth drafod y Gymraeg yn y Sir bellach. Credwn ein bod wedi cyrraedd man yn hanes y Gymraeg yn y Sir lle y dylwn symud oddi wrth 'annog defnydd' a thuag at ddatgan fod y Gymraeg yn elfen greiddiol o hunaniaeth y Sir, a chroesawu pawb at yr iaith ac at gymuned yr iaith, heb ymddiheuro. Rydym eisiau gweithredu mewn modd sy'n derbyn fod y Gymraeg yn norm yn y Sir ac nid angen cael ei 'normaleiddio' bellach. I adlewyrchu hyn, cyd-luniwyd y weledigaeth ganlynol i lywio'r ymagwedd y byddwn yn arddel wrth weithredu'r Strategaeth hon.

Gweledigaeth: Rydym eisiau gweld cynnydd yng nghyfran trigolion Sir Gâr sy'n gallu siarad Cymraeg ac yn defnyddio'u Cymraeg yn gyson. Rydym eisiau gweld y Gymraeg yn norm gweithio a gweithredu yn sefydliadau cyhoeddus y Sir ac yn fwyfwy cyffredin ym musnesau'r Sir. Rydyn ni eisiau i'n pobl ifanc weld dyfodol iddynt yn y Sir mewn cymunedau Cymraeg cynaliadwy a ffyniannus, yn economaidd, yn ddiwylliannol ac yn gymdeithasol. Rydym eisiau i bawb fod yn falch o'r Gymraeg yn Sir Gâr.

Rydym hefyd yn cydnabod y bydd canlyniadau Cyfrifiad 2021 yn amlygu ardaloedd daearyddol o fewn y sir sydd heb gyrraedd y sefyllfa yma o hyder ieithyddol eto, a bydd ffigurau'r Cyfrifiad newydd yn sbarduno ein hymateb i'r heriau yma. Ar yr olwg gyntaf, ymddengys y bydd 'trosglwyddo iaith' a 'materion mewnfudo ac allfudo' yn feysydd y bydd y Strategaeth hon yn archwilio'n fanylach wrth ddadansoddi canlyniadau'r Cyfrifiad hefyd.

Bydd amcanion sylfaenol Strategaeth Un, megis creu mwy o siaradwyr hyderus, a chynnal defnydd y Gymraeg drwyddi draw yn parhau yn y Strategaeth hon wrth reswm, ond bydd yna bwyslais mwy penodol ar y Gymraeg a'r economi, y gweithlu a'r gweithle gan fod rhain yn themâu lle rydyn ni, fel Fforwm, wedi datblygu dealltwriaeth gliriach o'r modd y mae angen gweithredu er mwyn gwella sefyllfa'r Gymraeg yn y Sir.

Teimla'r Fforwm hefyd fod 'Marchnata'r Gymraeg' wedi symud ymlaen yng nghyfnod y Strategaeth hon. Ymddengys ei fod bellach yn fwy addas i'w drin ymhlyg yn yr amcanion eraill, fel nodwedd o holl waith Strategaeth Dau. Bydd y gwaith o godi statws y Gymraeg a chodi ymwybyddiaeth o elfennau penodol o'r Gymraeg (fel addysg Gymraeg, a'r angen am sgiliau Cymraeg yn y gweithlu) yn cael ei wneud fel rhan greiddiol o gyflawni'r amcanion oll. Fe fydd ymgais hefyd, yn ystod y cyfnod o bum mlynedd nesaf, i nodi cynulleidfaoedd o fewn y sir sydd ddim yn deall arwyddocâd a manteision dwyieithrwydd a'r iaith Gymraeg fel agwedd sylfaenol ac unigryw ar hunaniaeth a diwylliant ein sir. Byddwn ni'n ceisio cyfleu'r negeseuon hyn mewn ffyrdd newydd ac arloesol.

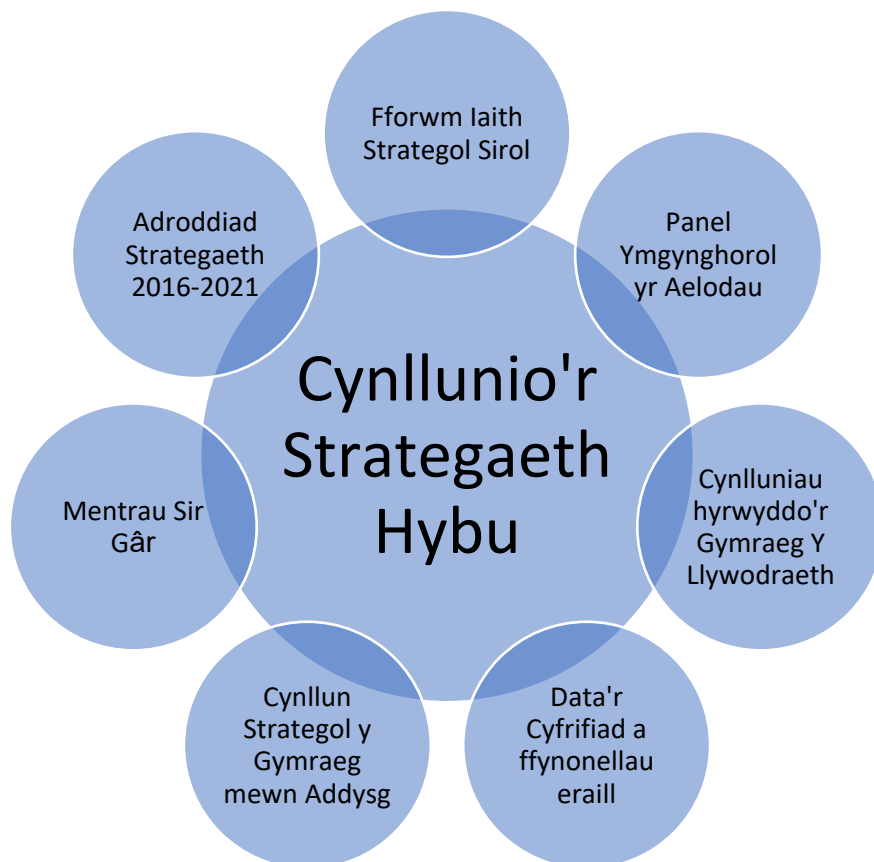
Fe fydd y Fforwm hefyd yn blaenoriaethu data'r Cyfrifiad, gan ddadansoddi ar lefel gymunedol y tueddiadau mwyaf arwyddocaol ac ymateb drwy gynllunio ar lefel daearyddol. Amser a ddengys beth fydd y blaenoriaethau daearyddol newydd ac fe fydd yn rhaid blaenoriaethu'n ofalus er mwyn bod yn realistig am yr hyn a all gael ei gyflawni gyda'r adnoddau sydd ar gael.

Mae'r Strategaeth hon yn categoreiddio'r is-amcanion yn rhai y dylid rhoi sylw iddynt yn y tymor byr, canolig a hir. Mae angen gwneud hyn er mwyn rhoi cyfeiriad clir a chydabod nad ydyw'n realistig ceisio cyflawni popeth yr un pryd. Mae'r Strategaeth hefyd yn nodi maes gwaith i gyfateb â phob is-amcan, a hynny er mwyn gosod cyfeiriad gweithredol clir.

Dulliau Gweithredu a monitro'r Amcanion: Mecanwaith

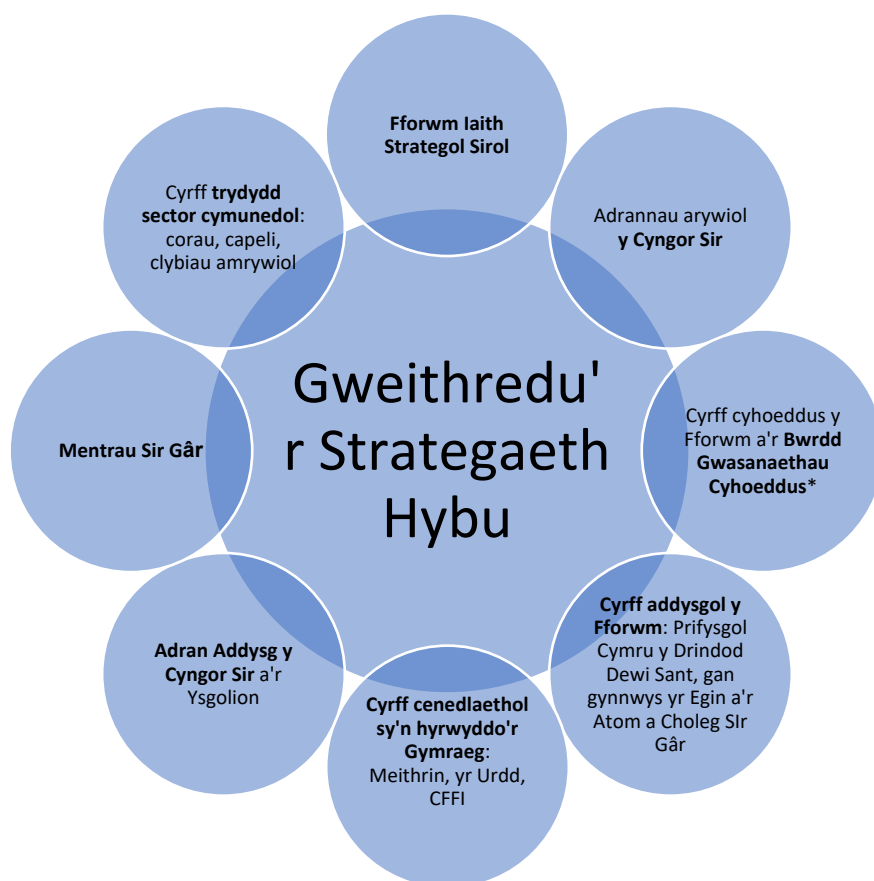
Cynllunio:

Gwnaed y rhan fwyaf o waith cynllunio Strategaeth Hybu Dau yng nghyfarfodydd y Fforwm Strategol Sirol. Wedi gwneud gwaith manwl ar asesu llwyddiant Strategaeth Un, cafwyd trafodaethau ar amcanion a blaenoriaethau yn deillio o hynny. Roedd y gwaith cynllunio hefyd yn cymryd mewnbwn o'r partneriaethau a'r dogfennau isod i ystyriaeth, a rhoddwyd gwagle ar gyfer dadansoddi a chloriannu goblygiadau data Cyfrifiad 2021 yn y Strategaeth yn ogystal, gan nad oedd amseru'r data yn caniatáu ystyriaeth lawn ohonynt wrth lunio Strategaeth Dau.

Gweithredu:

Fel ar gyfer Strategaeth Un, mae holl gyrff y Fforwm yn gweithredu'r Strategaeth drwy hyrwyddo'r Gymraeg a darparu cyfleoedd i drigolion y Sir ddefnyddio'r Gymraeg. Mae manylder eu darpariaeth yn eu cynlluniau blynyddol a'u strategaeth hwy fel gyrff annibynnol. Mae'r gyrff cenedlaethol sy'n aelodau o'r Fforwm yn gweithredu yn ôl targedau cenedlaethol ar y cyfan, ac er fod eu hamcanion yn alinio'n union gydag amcanion y Strategaeth hwn, nid oes llawer o fodd cael mewnbwn i'w darpariaeth ar lefel sirol. Fodd bynnag, mae cyfarfodydd y Fforwm a'r Strategaeth Hybu hon yn gyfle gwerthfawr i sicrhau ein bod yn cyd-gynllunio ar lefel sirol o fewn ffiniau'r targedau cenedlaethol hynny. Mae'n rhaid cydnabod bod yna gyrff a phartneriaethau cymunedol sy'n cyfrannu'n anuniongyrchol i'r Strategaeth hwn. Mae nifer o gapeli a chorau, neuaddau bentref a chlybiau amrywiol yn darparu cyfleoedd cymdeithasol allweddol Cymraeg heb fod yn cyfrannu'n uniongyrchol i unrhyw strategaeth ehangach.

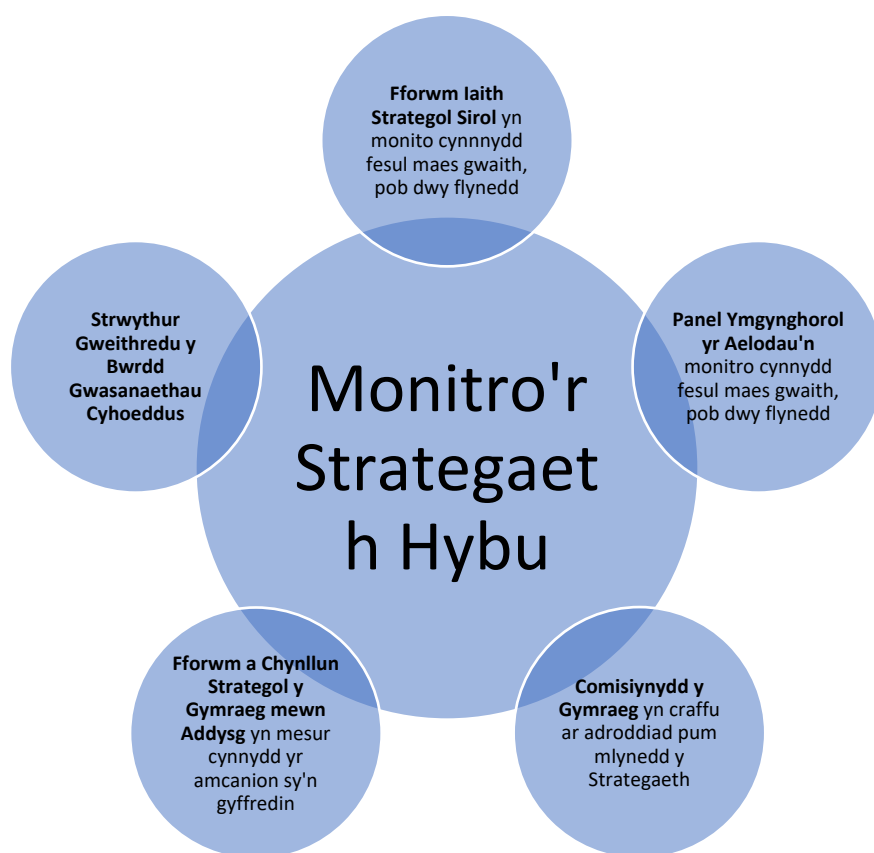
*Partneriaid statudol - Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda, Cyfoeth Naturiol Cymru, Gwasanaeth Tân ac Achub Gorllewin a Chanolbarth Cymru a Chyngor Sir Gâr
Er fod gwaith craidd hybu'r Gymraeg yn y Sir yn mynd rhagddo yn unol â chynlluniau cyrff unigol, fe fydd yna Gynllun Gweithredu ar gyfer y Strategaeth hon, a fydd yn adnabod camau gweithredu ar gyfer mynd i'r afael ag amcanion y Strategaeth. Dyma fydd yn gyrru'r gwaith yn ei flaen ac fe fydd y Fforwm yn derbyn diweddariadau ar lafar oddi wrth y gyrff sy'n cyfrannu at y pwyntiau gweithredu yma'n chwarterol.

Monitro:

Byddwn yn datblygu fframwaith mesur effaith, sy'n nodi mesuryddion ar gyfer amcanion y Strategaeth.

Fe fydd pob maes gwaith yn cael ei amserlenni i gyfarfodydd y Fforwm yn ei dro ac wrth i'r meysydd gwaith gael sylw yng nghyfarfodydd y Fforwm Sirol. Bydd pob maes gwaith yn cael ei drafod ddwywaith yng nghyfnod y Strategaeth ac fe fydd y data felly'n cael ei ddiweddarau ddwywaith. Bydd hyn yn galluogi'r Fforwm i dracio cynnydd yn unol â'r amcanion wrth i'r cyfnod o bum mlynedd fynd rhagddo.

Ar ddiwedd y pum mlynedd, fe fydd dadansoddiad manwl o sefyllfa'r Gymraeg yn y Sir yn cael ei baratoi, a fydd yn rhoi gwybodaeth manwl i ni ar effaith y Strategaeth a'r cynllun gweithredu. Bydd yr adroddiad hwn yn cynnwys gwybodaeth ystadegol o gyfrifiadau ac arolygon cenedlaethol yn ogystal.

*Mae'r Fframwaith mesur effaith yn cynnwys data PLASC, data o fesuryddion Llesiant Cenedlaethol, data gan ddarparwyr ayb.

5. Amcanion, Is-amcanion, meysydd gwaith a phrif bartneriaid

Amcan 1. Cynnydd mewn siaradwyr Cymraeg

Amcan 2. Cynnal balchder, defnydd a hyder trigolion y Sir yn y Gymraeg

Amcan 3. Y Gymraeg yn norm yn y gweithle a'r gweithlu

Amcan 4. Cymunedau Cymraeg sy'n ffynnu

Tymor Byr

Tymor Canolig

Tymor hir

Amcan	Is amcan	Maes Gwaith	Prif bartneriaid
Cynnydd mewn siaradwyr Cymraeg	Gwneud y Gymraeg yn norm yn y cyfnod cyn oed ysgol	Cyn oed ysgol: Gofal plant, Addysg cyn oed ysgol, Hyrwyddo addysg Gymraeg, Ôl 16: addysg blynyddoedd cynnar a hyfforddiant maes blynyddoedd cynnar,	- Gwasanaeth gwybodaeth i deuluoedd (CSG) - Mudiad Meithrin - Cymraeg i Blant - Cymraeg i Oedolion - meithrinfeydd preifat Dechrau'n Deg (CSG) - Grwpiau rheini a babanod - Adran blynyddoedd cynnar llywodraeth Cymru - Cwlwm - Adran Addysg a Phlant CSG - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant - Coleg Sir Gâr, -Hywel Dda
	Cynyddu cyfran y teuluoedd sy'n trosglwyddo iaith ar yr aelwyd	Trosglwyddo iaith, Cyfleoedd cymdeithasol . cymunedol	- Mentrau iaith - Adran Addysg CSG - Cymraeg i Blant - Cylchoedd meithrin - Siopau Cymraeg - S4C

Amcan	Is amcan	Maes Gwaith	Prif bartneriaid
			<ul style="list-style-type: none"> - Yr Egin - Hywel Dda - Yr Atom - Uned y Gymraeg - Ilywodraeth Cymru - Neuaddau pentref
	Cefnogi amcanion y CSGA o wella dilyniant disgyblion mewn addysg Gymraeg o un cyfnod sylfaen i'r llall	Hyrwyddo addysg Gymraeg	<ul style="list-style-type: none"> - Adran Addysg CSG - Ysgolion Sir Gâr - Mentrau
	Sicrhau bod trigolion Sir Gâr yn deall am Gymreictod y sir ac yn gwybod bod cyrsiau Cymraeg ar gael i bawb	<p>Cymraeg i Oedolion</p> <p>Cymathu mewnfudwyr</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prifysgol Aberystwyth - Tîm Datblygu'r Gymraeg CSG - Mentrau iaith - cynghorau tref a chymuned - Gwasanaeth lechyd - Cyrff cyhoeddus - neuaddau cymunedol - Adran Dai CSG - Cymdeithasau Tai - Ysgolion y sir - Busnesau gwyliau
	Cefnogi hwyrddyfodiaid ifanc a'u teuluoedd i integreiddio i addysg Gymraeg	<p>Hyrwyddo Addysg Gymraeg</p> <p>Cyfleoedd cymdeithasol / cymunedol</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Mentrau -Ysgolion -Tîm Datblygu'r Gymraeg CSG -Urdd
	Cefnogi disgyblion ysgolion cyfrwng Saesneg i uniaethu â a pherchnogi'r iaith Gymraeg	<p>Cymathu mewnfudwyr</p> <p>Cyfleoedd cymdeithasol / cymunedol</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mentrau - Ysgolion - Tîm Datblygu'r Gymraeg CSG - Urdd
	Cefnogi mewnfudwyr hŷn i gymunedau gwledig y sir heb iddynt effeithio'n andwyol ar ddefnydd y	<p>Cymraeg i Oedolion</p> <p>Cyfleoedd cymdeithasol / cymunedol</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prifysgol Aberystwyth - Cymraeg i Oedolion CSG - Mentrau

Amcan	Is amcan	Maes Gwaith	Prif bartneriaid
	Gymraeg yn y gymuned		- Merched y Wawr - Neuaddau cymunedol
	Cynyddu nifer trigolion Sir Gâr sy'n dysgu Cymraeg	Cymraeg i oedolion	- Prifysgol Aberystwyth - Adran Addysg CSG - Canolfan Dysgu Cymraeg - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant - Cyrff cyhoeddus
Cynnal balchder, defnydd a hyder trigolion y sir yn y Gymraeg	Sicrhau bod cyfleoedd i holl ddisgyblion sy'n derbyn addysg Gymraeg y sir i ddefnyddio'u Cymraeg y tu allan i'r ysgol Cynnal a hyrwyddo cyfleoedd hamdden i blant a phobl ifanc: mentrau, yr Urdd, CFFI, clybiau chwaraeon, adran hamdden y sir	Cyfleoedd cymdeithasol/cymunedol	- Mentrau iaith - Urdd - CFFI - Actif Sir Gâr - Coleg Sir Gâr - Cangen Coleg Cymraeg Prifysgol y Drindod Dewi Sant - clybiau chwaraeon - busnesau hamdden - siarter iaith
	Sicrhau ymdeimlad o hunaniaeth Gymreig a chynyddu defnydd disgyblion ail iaith o'u Cymraeg y tu allan i'r ysgol	Cyfleoedd cymdeithasol/cymunedol] Ymwybyddiaeth iaith	- Mentrau iaith - urdd - Yr Egin - Atom - siarter iaith - Actif
	Creu continwwm didor o addysg cyfrwng Cymraeg statudol i addysg pellach i bobl ifanc y sir	Ôl 16	- Coleg Cymraeg - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant Coleg Sir Gâr - Ysgolion y Sir
	Sicrhau bod ein holl bobl ifanc yn parhau i ddatblygu a defnyddio'u sgiliau	Ôl 16	- Coleg Cymraeg - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant

Amcan	Is amcan	Maes Gwaith	Prif bartneriaid
	Cymraeg wrth symud o addysg statudol i addysg pellach ac uwch o fewn y sir		- Coleg Sir Gâr - Ysgolion y Sir
	Sicrhau fod ein pobl ifanc yn deall manteision parhau i astudio trwy gyfrwng y Gymraeg a bod modd iddyn nhw wneud hynny	Ôl 16	- Coleg Cymraeg - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant - Coleg Sir Gâr - Ysgolion y Sir - Mentrau Iaith
	Sicrhau ymwybyddiaeth eang trigolion y sir o holl gyfleoedd diwylliannol a chymdeithasol, Cymraeg y sir Marchnata a hyrwyddo	Cyfleoedd cymdeithasol/cymunedol	- Theatrau sir Gâr, - Yr Egin, - Yr Atom, - Neuaddau Cymunedol, - Corau, - Canolfannau Cymraeg a chanolfannau treftadaeth, - Mentrau Iaith
	Cynyddu defnydd y sector preifat a'r trydydd sector o'r Gymraeg drwy hyrwyddo Helo Blod, canllawiau a chymorth amrywiol	Sector preifat	- Mentrau Iaith - Adran datblygu economaidd CSG - Menter a Busnes - Antur Cymru
	Sicrhau bod defnydd digidol bywiog o'r Gymraeg ymysg trigolion y sir Cyfryngau cymdeithasol: - Presenoldeb y Gymraeg a Chymreictod ar y cyfryngau cymdeithasol, - cyrraedd cynulleidfaoedd newydd gyda chynnwys Cymraeg, - deunydd Cymraeg digidol newydd,	Cyfleoedd cymdeithasol / cymunedol	- S4C - Mentrau Iaith - Canolfan Dysgu Cymraeg - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant - Yr Egin - Ysgolion - Llywodraeth Cymru

Amcan	Is amcan	Maes Gwaith	Prif bartneriaid
	<ul style="list-style-type: none"> - rhwydweithio digidol Cymraeg, - Rhannu llwyddiannau am y Gymraeg ac yn Gymraeg ar y cyfryngau cymdeithasol 		
	Cynyddu defnydd trigolion Sir Gâr o wasanaethau cyhoeddus cyfrwng Cymraeg Hyrwyddo gwasanaethau, codi disgwyliadau ac ymwybyddiaeth	Sector cyhoeddus	<ul style="list-style-type: none"> - Cyrff cyhoeddus - Comisiynydd y Gymraeg - BGC
Y Gymraeg yn norm yn y gweithle a'r gweithlu	Sicrhau cynnydd blynyddol yn sgiliau Cymraeg gweithluoedd y sector cyhoeddus	Sector cyhoeddus	<ul style="list-style-type: none"> - Cyngor Sir Gâr - Gwasanaeth Iechyd - Heddlu Dyfed Powys - Comisiynydd Heddlu - Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant - Coleg Sir Gâr - BGC
	Cynyddu faint o weinyddu sy'n digwydd yn Gymraeg a nifer y gweithleoedd sy'n gweinyddu'n Gymraeg	Sector cyhoeddus	Y cyrff uchod
	Cynnal defnydd anffurfiol y Gymraeg yn y gweithle	Sector cyhoeddus	Y cyrff uchod
	Recriwtio siaradwyr Cymraeg i weithluoedd o flaenoriaeth	Ôl 16	<ul style="list-style-type: none"> - Partneriaeth Sgiliau a gwaith, - Mentrau iaith, - Coleg Sir Gâr, - Pentre Awel,

Amcan	Is amcan	Maes Gwaith	Prif bartneriaid
	Hyrwyddo cyfleoedd gwaith lle mae angen y Gymraeg fel sgil		- Cwlwm, - Gyrfa Cymru, - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant
	Cynyddu darpariaeth addysg bellach ac uwch Cymraeg o fewn y sir Hyrwyddo darpariaeth Gymraeg Coleg Sir Gâr a Phrifysgol y Drindod	Ôl 16	- Coleg Cymraeg - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant - Coleg Sir Gâr - ysgolion uwchradd y sir
	Gwella mynediad at hyfforddiant proffesiynol Cymraeg	Ôl 16	Colegau a phrifysgolion, byrddau achredu proffesiynol
	Cynyddu nifer y lleoedd profiad gwaith a phrentisiaethau cyfrwng Cymraeg sy'n cael eu darparu yng ngweithleoedd y sir	Ôl 16	- Profi, - sefydliadau cyhoeddus, - colegau, - byrddau arholi ac achredu, - rhaglenni cenedlaethol, prentisiaethau
	Hyrwyddo'r Gymraeg fel sgil gwerthfawr yn y byd gwaith, yn enwedig i bobl ifanc	Ôl 16	Gyrfa Cymru, Profi, mentrau - ymwybyddiaeth iaith, cyngor gyrfaoel - PSB
Cymunedau Cymraeg sy'n ffynnu	Sicrhau bod datblygiadau strategol ac economaidd yn cael effaith gadarnhaol ar ffyniant y Gymraeg yn y sir	- Rhaglenni a chynlluniau strategol - Datblygu economaidd	- Deilydd Portffolio Economi Cyngor Sir - Adran datblygu economaidd CSG - partneriaid Arfor - Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant - Pentre Awel, - Prosiect y Deg Tref, - y Gronfa ffyniant cyffredin,

Amcan	Is amcan	Maes Gwaith	Prif bartneriaid
			- mentrau cymunedol, - Llywodraeth Cymru
	Sicrhau bod polisïau'r CDLL yn sbarduno ffyniant y Gymraeg yn y gymuned ac yn yr economi	Cynllunio defnydd tir Tai cymdeithasol a thai cyngor	- Adran gynllunio CSG - Cydbwyllgorau corfforaethol
	Sicrhau bod datblygiadau deddfwriaethol ynglŷn a defnydd tai a thir yn cael eu defnyddio er budd y Gymraeg yn y sir		CSG Llywodraeth Cymru
	Dadansoddi data'r cyfrifiad ac ymateb gydag ymyraethau a chynlluniau	Data'r Cyfrifiad	- Fforwm Sirol - Tîm data CSG - mentrau iaith
	Cefnogi cynaladwyedd canolfannau Cymraeg a chanolfannau treftadaeth a chymunedol sy'n gweithredu yn Gymraeg. Marchnata, hyrwyddo a chynyddu capasiti Canolfannau sy'n annog defnydd y Gymraeg	Datblygu economaidd	- Mentrau iaith - CSG
	Dylanwadu ar raglenni economaidd a strategol sirol a chenedlaethol i sicrhau budd i gymunedau gwledig	Datblygu economaidd	- Fforwm Strategol Sirol - Datblygu Economaidd CSG - Tîm Polisi CGS - Uned y Gymraeg, Hywel Dda, - Partneriaeth Fwyd Gynaliadwy
	Cynyddu argaeledd tai ar gyfer pobl ifanc y sir yn enwedig pob ifanc sy'n dod o'r sir	Tai	- Adran Dai CSG - Cymdeithasau Tai

MAE'R DUDALEN HON YN WAG YN FWRIADOL

MAE'R DUDALEN HON YN WAG YN FWRIADOL

**PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG, POBL IFANC A'R
GYMRAEG**

05 MAI 2023

**GWERTHUSIAD O AROLYGIADAU ESTYN AR DRAWS
YSGOLION SIR GAERFYRDDIN, UNEDAU CYFEIRIO DISGYBLION
A LLEOLIADAU ARBENIGOL**

Pwrpas:

Rhoi trosolwg i'r pwyllgor craffu o ganlyniadau arolygiadau Estyn, y meysydd o gryfder a'r argymhellion a ddarparwyd.

Ystyried y materion canlynol a chyflwyno sylwadau arnynt:

Ystyried canfyddiadau'r adroddiad a llywio cyfeiriad strategol yr adran wrth symud ymlaen.

Y Rhesymau:

Sicrhau bod canlyniadau arolygiadau Estyn yn parhau i wella. Sicrhau bod ysgolion yn cael eu cefnogi'n dda wrth fynd i'r afael ag argymhellion.

Angen cyfeirio'r mater at y Cabinet / Cyngor er mwyn gwneud penderfyniad:

Nac Oes

Yr Aelod Cabinet sy'n gyfrifol am y portffolio:-

Cyng. Glynog Davies (Addysg a'r Gymraeg)

Y Gyfarwyddiaeth: Addysg a Phlant	Swyddi:	Rhifau ffôn: / Cyfeiriadau E-bost:
Enw Pennaeth y Gwasanaeth: Aneirin Thomas	Pennaeth Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant	01267 246645 ARThomas@sirgar.gov.uk
Awdur yr Adroddiad: Marian Morgan	Uwch Ymgynghorydd Gwella Addysg	07870 515 492 MMCMorgan@sirgar.gov.uk
Llinos Jones	Prif Ymgynghorydd Gwella Addysg Dros Dro	07973879908 LlinoJones@sirgar.gov.uk
Elin Forsyth	Arweinwyr Strategol Effeithiolrwydd Ysgolion	07584004000 EMForsyth@sirgar.gov.uk

EXECUTIVE SUMMARY

AN EVALUATION OF ESTYN INSPECTIONS ACROSS CARMARTHENSHIRE SCHOOLS, PUPIL REFERRAL UNITS AND SPECIALIST SETTINGS

1. BRIEF SUMMARY OF PURPOSE OF REPORT.

This report is written in response to a request for information from the Education, Young People & the Welsh Language Scrutiny Committee to be updated on the outcomes of Estyn inspections.

The report provides an overview of Estyn outcomes for the past five years, noting those schools requested to provide case studies based on effective practice within their schools.

Recommendations following Estyn inspections are shared within the report, noting how these recommendations are analysed and used to inform the business planning and the strategic focus of the department, including how professional learning opportunities are influenced in relation to key themes.

Reference to the Estyn profile during our last Local Authority inspection in 2012 is also provided.

DETAILED REPORT ATTACHED?

YES

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report:

Signed: Elin Forsyth Strategic lead for School Effectiveness

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	YES	YES	NONE	NONE	NONE	NONE

Legal

In accordance with the provisions of Part 2 of the *School Standards and Organisation (Wales) Act 2013* (hereinafter referred to as “the Act”) and Welsh Government Statutory Guidance Document (222/2017) *Schools Causing Concern* the Education and Children’s services department is required to serve schools with a formal **Warning Notice** should they be placed in a statutory category noting the requirement for immediate improvement.

Finance

Schools are required to routinely ensure that improvement priorities are met. This could have financial implications depending on the nature of the recommendations and the capacity of the school from a leadership and Teaching and learning perspective.

CONSULTATIONS

I confirm that the appropriate consultations have taken in place and the outcomes are as detailed below:

Signed: Elin Forsyth Strategic lead for School Effectiveness

Relevant Partners

The Education and Children’s Services Department engages each term with the Estyn Local authority link inspector to reflect on the outcomes of Estyn inspections.

Schools, settings and pupil referral units routinely engage with the Education and Children’s services departmental officers addressing school improvement, including the outcomes of Estyn inspections.

EXECUTIVE BOARD PORTFOLIO HOLDER(S) AWARE/CONSULTED- Yes

Include any observations here

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

THERE ARE NONE

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

An evaluation of Estyn Inspections across Carmarthenshire Schools, Pupil Referral Units and Specialist Settings

sirgar.llyw.cymru
carmarthenshire.gov.wales

Cyngor Sir Gâr
Carmarthenshire
County Council

An evaluation of Estyn Inspections across Carmarthenshire Schools, Pupil Referral Units and Specialist Settings

In the two years leading up to the COVID-19 pandemic in March 2020, 44 Carmarthenshire schools were inspected-

- 39 primary schools,
- 3 secondary schools,
- 1 special setting
- and the local authority pupil referral unit.

Standards and Leadership were judged good or better in the majority of schools. A minority of schools were in need of improvement and were placed in a follow-up category. Many of the schools inspected in this period were judged good or excellent for wellbeing and attitudes to learning and care support and guidance. This is a notable feature.

The COVID-19 pandemic caused the suspension of inspections of schools and Estyn re-started their inspection schedule in March 2022. However, Estyn throughout the pandemic period undertook engagement visits and thematic reviews with schools.

Since March 2022 there is a new inspection framework and Estyn no longer provide summative judgments for individual inspection areas. Inspectors can still place a school into Estyn Review if they judge that the school would benefit from a short period of time to improve a few aspects of their work. The two statutory categories of follow-up remain unchanged. This is where schools need significant improvement or require special measures.

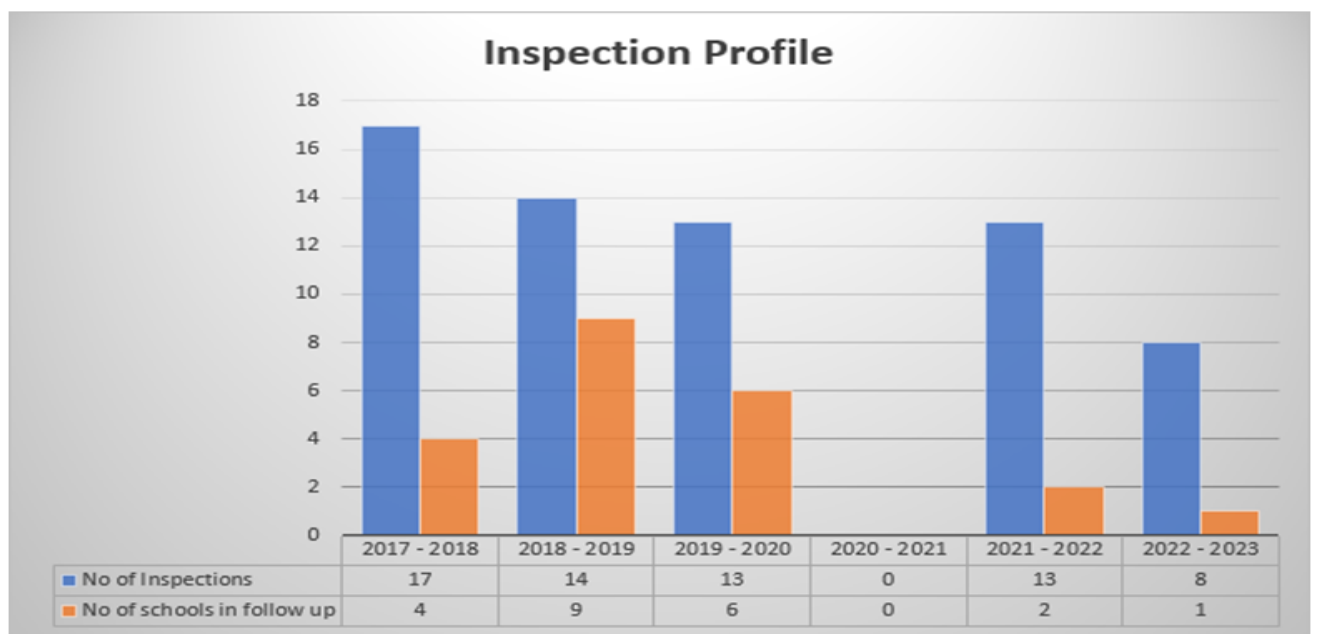
When inspectors identify particularly strong or effective practice, the school is invited to produce a written case study to share with other providers on Estyn's website. Since September 2017, the following Carmarthenshire schools have been invited to prepare a good practice case study for dissemination on the Estyn website.

Year	School	Case Study
2017-18	Llangynnwr	Wellbeing: Intervention programs for pupil wellbeing
2017-18	Ysgol Feithrin Rhydaman	Developing children's early leadership roles
2017-18	Pembrey	Teaching & Learning experiences: developing pupils' independent learning skills
2017-18	Johnstown	Standards: Developing ICT skills across the curriculum
2017-18	Brynsierfel	Teaching & Learning experiences: Provide effective opportunities for pupils to relax their bodies and minds at the beginning of sessions so that they are ready to learn
2017-18	Beca	Curriculum: effect of a creative and practical curriculum on pupils' standards and independence

2018-19	Strade	Wellbeing: supporting pupils emotional wellbeing https://www.estyn.gov.wales/effective-practice/improving-pupils-emotional-wellbeing
2019-20	Penrhos	Wellbeing: Staff at Ysgol Penrhos Primary School have been trained to support pupils facing challenging social issues within the school's catchment area. https://www.estyn.gov.wales/effective-practice/developing-additional-expertise-within-school-support-pupils-wellbeing
2019-20	Penygroes	Independent Skills: a case study on the school's work in relation to success in developing pupils' independent learning skills.
2019-20	Ysgol Y Model	Teaching and Learning: work in relation to the impact of the foundation phase pedagogy in key stage 2
2019-20	Dyffryn Aman	Wellbeing: wellbeing and improving pupils' resilience https://www.estyn.gov.wales/effective-practice/support-wellbeing-during-transition-primary-secondary
2021-22	Bro Myrddin	Case Study 1: How pupils influence aspects of school life https://www.estyn.gov.wales/effective-practice/opportunities-are-available-pupils-influence-aspects-school Case Study 2: Promoting strong Welsh culture. https://www.estyn.gov.wales/effective-practice/promoting-strong-welsh-culture
2021-22	Brynteg	Wellbeing: how the school is supporting pupils and parents' mental health. https://www.estyn.gov.wales/effective-practice/supporting-mental-health-school-community
2022-23	Gwenllian	Curriculum: the school's work in relation to developing the Curriculum for Wales. Fostering pupils' pride in the Welsh language and deepening their local knowledge https://www.estyn.gov.wales/effective-practice/fostering-pupils-pride-welsh-language-and-deepening-their-knowledge-local

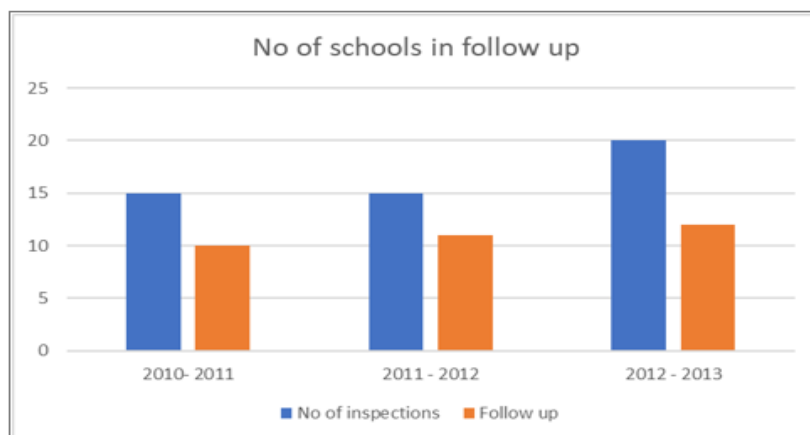
Overview of Estyn Outcomes 2017 – 2023

Academic Year	Number of schools inspected	No Follow up	Estyn Review	Significant Improvement	Special Measures
2017-18	17	13	3	1	
2018-19	14	5	6		3
2019-20	13	7	6		
2020-21 (Covid)	No Inspections	—	—	—	—
2021-22 Inspections Re-start New framework	13	11		1	1
2022-23	8	7	1		

When the Local Authority were last inspected in **March 2012**, we had the following recommendation to address: **R1 ensure that the proportion of schools requiring follow-up activity as a result of inspection is reduced.**

The number of schools in follow up in 2012 are noted in the graph below.

SUMMARY OF ESTYN OUTCOMES Post Pandemic March 2022 (based on published reports)

OUTCOMES	Number of schools Inspected (March 2022 – February 2023)
No follow up	18 schools: <ul style="list-style-type: none"> 2 Secondary schools 16 Primaries including 2 Federations (4 schools in total)
Estyn review	<ul style="list-style-type: none"> 1 Primary
Significant Improvement	<ul style="list-style-type: none"> 1 Secondary
Special Measures	<ul style="list-style-type: none"> 1 Primary

Since Estyn have started to inspect schools post Covid in March 2022, many of our schools have had no follow up with a very few in a category. In nearly all case there is close alignment between Estyn outcomes and the departments understanding of schools strengths and areas of improvement.

The below 5 schools were inspected March 2023 - April 2023 but their reports are not yet published-

- Coedcae
- Mynydd y Garreg
- Penygaer
- Pontyberem
- Llangadog

How do we support our schools, referral units and settings?

Estyn outcomes influence our improvement strategies, our ways of working and Professional Learning support programme. For example, we have a rigorous focus on improving quality of challenge in learning and in ensuring that effective feedback moves the learning on.

Improvement strategies are routinely addressed in the Strategic Focus Groups for Teaching and Learning, Leadership, Wellbeing Inclusion, Cymraeg, Sustainability and the Department business planning.

The School Improvement Strategy is robust and aligns well with the support required in our schools, overtime.

The department supports the school community before, during and post inspection. All schools receive support depending on their individual needs and most schools produce good outcomes.

Since March 2022 the following areas have been identified by Estyn as recommendations for our schools:

Inspection Area (IA)	Recommendations
IA1 Learning	<ul style="list-style-type: none"> • Improve Writing and Reading in both languages. • Improve standards in Welsh Oracy and Cymraeg Ail Iaith • Improve application of numeracy and problem solving
IA2 Wellbeing and attitudes to learning	<ul style="list-style-type: none"> • Develop pupils Independence
1A3 Teaching and learning experiences	<ul style="list-style-type: none"> • Improve teaching so that it makes a consistent impact on pupils' learning. • Ensure that teaching provides enough opportunities for pupils to make choices more independently across the school. • Improve the effectiveness of teaching and assessment. • Improve the curriculum and provision for the progressive development of pupils' skills. • Expand opportunities for pupils to practice and apply their basic and creative skills both inside and outside the classroom. • Expand opportunities to pupils to make decisions in relation to their learning. • Provide regular opportunities for pupils to apply their numeracy skills in other areas of the curriculum.
1A4 Care support and guidance	<ul style="list-style-type: none"> • Health & Safety (2) • Safeguarding (1) • Attendance- strengthen provision to reduce persistent absence (1) • Additional Learning Needs - recently adopted practice needs to be embedded (1)
1A5 Leadership and management	<ul style="list-style-type: none"> • Self-evaluation processes: Strengthen leaders' ability to evaluate the quality of provision according to its effect. • Strengthen the leadership of, and provision for, the progressive development of pupils' skills. • Roles and responsibilities to be clearly defined. • Ensure consistency and stability in leadership

The Professional Learning offer and sharing events coupled with tailored school support are key in driving forward improvements. Estyn recommendations and cases studies are routinely used to inform the support provided to our School, thus minimising the number of schools requiring follow up.

April 2023

PWYLLGOR CRAFFU ADDYSG, POBL IFANC A'R GYMRAEG 05 MAI 2023

DIWEDDARIAD AR GAMAU GWEITHREDU Y PWYLLGOR CRAFFU

Y Pwrpas:

Rhoi gwybod i'r Pwyllgor am y camau a gymerwyd mewn ymateb i benderfyniadau a wnaed.

Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu:

Adolygu'r cynnydd a wnaed mewn perthynas â chamau gweithredu, ceisiadau neu atgyfeiriadau a gofnodwyd yn ystod cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor.

Y rhesymau:

Galluogi'r aelodau i gyflawni eu rôl graffu mewn perthynas â monitro perfformiad.

Angen cyfeirio'r mater at y Cabinet / Cyngor er mwyn gwneud penderfyniad:

Nac Oes

Yr Aelod Cabinet Sy'n Gyfrifol Am Y Portffolio:

Amherthnasol

Y Gyfarwyddiaeth:
Prif Weithredwr

Enw Pennaeth y Gwasanaeth:
Linda Rees Jones

Awdur yr Adroddiad:
Julie Owens

Swydd:
Pennaeth Gweinyddiaeth a'r
Gyfraith

Swyddog Gwasanaethau
Democrataidd

Rhifau ffôn / Cyfeiriadau E-bost:
01267 224010
lrjones@sirgar.gov.uk

01267 224088
juowens@sirgar.gov.uk

EXECUTIVE SUMMARY

EDUCATION, YOUNG PEOPLE AND THE WELSH LANGUAGE SCRUTINY COMMITTEE 05 MAY 2023

SCRUTINY ACTIONS UPDATE

During the course of a municipal year, several requests for additional information are made by the Committee in order to assist it in discharging its scrutiny role.

The attached report provides members of the Committee with an update on the progress made in relation to these requests.

DETAILED REPORT ATTACHED ?	YES
-----------------------------------	------------

IMPLICATIONS

I confirm that other than those implications which have been agreed with the appropriate Directors / Heads of Service and are referred to in detail below, there are no other implications associated with this report :

Signed: Linda Rees Jones

Head of Administration and Law

Policy, Crime & Disorder and Equalities	Legal	Finance	ICT	Risk Management Issues	Staffing Implications	Physical Assets
NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE	NONE

CABINET MEMBER PORTFOLIO HOLDER(S) AWARE/CONSULTED

N/A

**Section 100D Local Government Act, 1972 – Access to Information
List of Background Papers used in the preparation of this report:**

There are none.

Title of Document	File Ref No.	Locations that the papers are available for public inspection
-------------------	--------------	---

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol

Action No.	Meeting Date	Recommendation/Minute Text / Action Required	Progress Update	Responsible Member(s) / Officer(s)	Status
EYP&WL22/23-01	01.09.2022	FORWARD WORK PLANNING SESSION: a workshop be arranged in early 2023 to provide information on the Post 16 Review, Vocational Qualifications and NEETs. The Workshop to include an analysis of the gaps in supply of workers locally, together with funding issues associated with NEETs. The final report to be presented to the Committee on 16.03.2023	Date set for 10.02.2023	Julian Dessent, Curriculum & Learning Network Manager	complete
EYP&WL22/23-02		FORWARD WORK PLANNING SESSION: Given the change in membership following the 2022 local government elections, the Chair requested that previous reports on Elective Home Education (EHE) be circulated to the Committee. This information will determine what further reports/information should be requested by the Committee going forward given that the Council was limited in terms of funding and powers to progress this matter.	Previous reports and WG statistics circulated to the Committee 13/12/2022	Jan Coles, Head of Children's Services / Julie Owens, Democratic Services Officer	complete
EYP&WL22/23-03	01.09.2022	FORWARD WORK PLANNING SESSION: Workshop on Self Evaluation and School Data to be provided as soon as possible.	Workshop delivered on 18.10.2022	Heads of Services	complete
EYP&WL22/23-04	01.09.2022	FORWARD WORK PLANNING SESSION: Members, in recognising the benefits of site visits, expressed a desire to resume these in 2023 on the provision that schools were comfortable in hosting site visits.	Request made on 31.01.23 for Education department to arrange a visit with Ysgol Gynradd Gorslas. AT to arrange site visit schedule	Aneirin Thomas, Head of Education and Inclusion Services	
EYP&WL22/23-05	01.09.2022 & 13.09.2022	FORWARD WORK PLANNING SESSION AND SCORING MATRIX SESSION: An information note to be circulated to all County Councillors to provide an update on the progress made with the roll-out of the provision of free school meals . Furthermore, an update report to be circulated setting out how the Eligibility for Free School Meals (EFSM) categorisation issue has been addressed and will be measured going forward.	Regular updates provided to ALL MEMBERS in the Councilor news bulletins- latest update provided w/c 27th April. Carmarthenshire Catering Service on track to deliver in line with Welsh Government expectations. If possible, we will roll-out earlier than proposed.	Gareth Morgans, Director of Education and Children's Services.	complete
EYP&WL22/23-06	01.09.2022	FORWARD WORK PLANNING SESSION: A development session to be arranged setting out the role and remit of the Committee following confirmation of its revised Terms of Reference.	Development session provided on 01.12.2022	Gareth Morgans, Director of Education and Children's Services / Linda Rees Jones, Head of Administration and Law	complete
EYP&WL22/23-07	13.09.2022	SCORING MATRIX SESSION: The Education department to determine appropriate date for a report to be presented to the Committee on "Transformation, Innovation Change (TIC), including school budgets".	Incorporated into the Forward Work Plan 2022/23 - report to be presented 16.03.2023	Heads of Service/ Gareth Morgans, Director of Education and Children's Services	complete
EYP&WL22/23-08	13.09.2022	SCORING MATRIX SESSION: possible report to be provided on the topic of "Team Around the Family", if considered to be within the remit of the Committee.	Discussed at the Forward Work Planning Session on 23.01.2023 whereby it was concluded that the item is not relevant to the terms and reference of the committee. The item has been removed from the Forward Work Plan.	All Members / Gareth Morgans, Director of Education and Children's Services	complete
EYP&WL22/23-09	13.09.2022 & 27.01.23	SCORING MATRIX SESSION: The Education department to determine an appropriate date for a report to be presented to the Committee on "Sustainable Communities for Learning Programme".	update 27/01/23 - Consultation with the Committee to be undertaken by way of a Workshop on the Carmarthenshire's Sustainable Communities for Learning Programme. Education and Children's Services department to confirm date with Democratic Services for arrangements to be made (Spring 2023). Update 26/04/23 - The update of the Modernising Education Programme (reverting to original name) will be completed during the Summer term. A workshop is planned for all Members to outline progress and draft approaches to reviewing our schools and investment priorities.	Heads of Service/ Gareth Morgans, Director of Education and Children's Services	complete
EYP&WL22/23-10	13.09.2022	SCORING MATRIX SESSION: The Education department to determine an appropriate date for a report to be presented to the Committee on the provision of education post-COVID. Committee Members to set out the report requirements.	Considered at the Forward Work Plan session 23.01.23 whereby Officers agreed to circulate an Estyn report to Committee Members. Any further information can then be requested by members in line with Scrutiny Procedure Rules.	Education and Children's Services department.	
EYP&WL22/23-11	01.09.22 & 13.09.202	FORWARD PLANNING SESSION AND SCORING MATRIX SESSION: Report on the Welsh in Education Strategic Plan (WESP) to be considered by the Committee following publication of the first year annual report.	Incorporated into the Forward Work Plan for 2023/24 (July 2023)	Julie Owens, Democratic Services Officer	complete

EYP&WL22/23-12	01.09.2022 & 13.09.2022	FORWARD PLANNING SESSION AND SCORING MATRIX SESSION: Further information on the Welsh in Education Forum terms of reference and membership be circulated to the Committee.	circulated to the Committee in 13.01.2023	Gareth Morgans, Director of Education and Children's Services / Head of Service	complete
EYP&WL22/23-13	06/10/2022	EDUCATION AND CHILDREN SCRUTINY COMMITTEE ANNUAL REPORT 2021/22 Typographical correction to section 6.2.3 of the report which would be updated to reflect that the committee had considered its report in 2021.	report updated on 06/10/2022.	Julie Owens, Democratic Services Officer	complete
EYP&WL22/23-14	06/10/2022	EDUCATION, YOUNG PEOPLE AND THE WELSH LANGUAGE SCRUTINY COMMITTEE FORWARD WORK PLAN FOR 2022/23 A request was made for an update on the recommendations from the School Organisation Consultation Process Task and Finish Group report to be incorporated into the Forward Work Plan.	incorporated into the Forward Work Plan for May 2023	Education and Children's Services department.	complete
EYP&WL22/23-15	06/10/2022	FORTHCOMING ITEMS - Cabinet Member for Health and Social Services to be invited to the next meeting to present the Carmarthenshire Youth Justice Plan	The Cabinet Member for Health and Social Services presented the Youth Justice Plan at the Scrutiny Meeting held on 01/12/2022	Democratic Services Officer	complete
EYP&WL22/23-16	18/10/2022	SELF EVALUATION AND SCHOOL DATA WORKSHOP - Survey to be distributed to Parent Governors to collate data, including the issues experienced with the HWB platform, with a view to providing appropriate support in their roles.	Lowriand Tanya developing survey to gather views of ict etc	Elin Forsyth, Head of School Effectiveness	In progress
EYP&WL22/23-17	01/12/2022	YOUTH JUSTICE PLAN - the graphical representation set out at page 19 of the Youth Justice Plan pertaining to 'offence type' had been condensed and would therefore be re-issued to the Committee with the full information.	Updated graph and key circulated to Committee Members on 05/12/2022	Gill Adams, Youth Support Service Principal Manager	Complete
EYP&WL22/23-18	01/12/2022	YOUTH JUSTICE PLAN - Future reports to contain a comprehensive glossary to explain the full list of abbreviations, and keys would be provided to enable readers to easily interpret the graphical representations.	Noted for the Youth Justice Plan 2023/24	Aeron Rees, Head of Strategy and Learner Support / Gill Adams, Youth Support Service Principal Manager	complete
EYP&WL22/23-19	01/12/2022	DRAFT COUNTY COUNCIL ANNUAL REPORT 2021/22 Page 19 - " <i>Well-being Objective 1 Start Well - Help to give every child the best start in life and improve their early life experiences</i> ". Wording on graphs to be reviewed in terms of accuracy because, whilst the long-term trend has reduced, the figures for 2021/22 represent an increase on the previous year.	It was agreed that a better word to use should have been 'declined' rather than 'reduced', however this amendment was missed in the quick turn-around of publishing the report. The points raised will be taken on board for future reports.	John Buck, Performance and Information Officer	complete
EYP&WL22/23-20	01/12/2022	DRAFT COUNTY COUNCIL ANNUAL REPORT 2021/22 - Comparable information between the level of EU grant funding and the Shared Prosperity Fund to be provided to the Committee in due course.	information circulated to the Committee on 14.03.2023	Aeron Rees, Head of Strategy and Learner Support	complete
EYP&WL22/23-21	01/12/2022	DRAFT COUNTY COUNCIL ANNUAL REPORT 2021/22 - An update on the ongoing work within the Authority to tackle poverty in the education system to be circulated to the Committee in due course.	information circulated to the Committee on 14.03.2023	Aeron Rees, Head of Strategy and Learner Support	complete
EYP&WL22/23-22	01/12/2022	EXPLANATION FOR NON-SUBMISSION OF SCRUTINY REPORT - The report on 'Support for curriculum development across the schools in Carmarthenshire' to be provided to Committee at its meeting on 23.01.23. Representatives from PARTNERIAETH to be invited.	Considered at the Scrutiny Committee meeting held on 23.01.23	Elin Forsyth, Head of School Effectiveness / Julie Owens, Democratic Services Officer / John Buck, Performance and Information Officer	complete
EYP&WL22/23-23	27/01/23	Alternative Outdoor Education Offer – scheduled to be considered at Cabinet on 27.03.23. Chair has agreed that the Cabinet report is to be circulated to Committee in due course. Members can then request any further information or a specific report to the Committee if required.	Report circulated to Scrutiny Members by email on 02.02.23	Ian Jones, Head of Leisure	complete
EYP&WL22/23-24	27/01/2023	School Cluster Groups. Education and Children's Services department to provide a list of School Cluster Groups for circulation to the Committee.	EF to share all cluster groups.	Elin Forsyth, Head of School Effectiveness /	ongoing
EYP&WL22/23-25	27/01/2023	Glossary of Terms. Education and Children's Services department to produce a generic glossary of terms of frequently used abbreviations which can then be added to the Committee agenda pack template.		All Heads of Service	ongoing
EYP&WL22/23-26	24/03/2023	Schools Transformation Programme. Request that headteachers circulate the benchmarking data 2022/23 to School Governors. Allan Carter to attend the next meeting of the Governors Forum to provide an overview of the work undertaken by the Schools Transformation Programme.	Secondary Headteachers have been advised to share this information with Governors.	Gareth Mogans / Allan Carter	ongoing

EYP&WL22/23-27	24/03/2023	Explore the possible introduction of taster sessions, or workplace experience as Teaching Assistants for university students to further understand the requirements of the teaching role in order to make informed career choices and encourage completion of the PGC.	We have asked to meet with Swansea University to discuss this in the first instance due to our recent partnership working with them. We are awaiting a response.	Aeron Rees / Julian Dessent	ongoing
EYP&WL22/23-28	24/03/2023	Draft Divisional Plans - general update and demonstration of the music service's 'soundtrap' package to be offered to members		Elin Forsyth	ongoing
EYP&WL22/23-29	24/03/2023	Reports on the following topics to be prepared (including copies of the original task and finish reports) to be considered by Committee at an informal session on conclusion of the next Scrutiny meeting: <ul style="list-style-type: none"> •Update on recommendations from the School Organisation Consultation Process Task and Finish Group •Update on recommendations from the Early Years Task and Finish Group 	Ongoing, update on School Organisation and Early Years Task and Finish reports are being presented at the FWP session on the 11th May	Heads of Service	complete

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwiadol

DYDD GWENER, 24 MAWRTH 2023

PRESENNOL Y Cyngorydd A.C. Jones (Cadeirydd) (Yn y Siambr):

Cynghorwyr (Yn y Siambr):

K.V. Broom	L. Davies	P. Hughes-Griffiths	S.L. Rees
E. Skinner			

Cynghorwyr (Yn rhithwir):

S.M. Allen	L.R. Bowen	L.M. Davies	B.W. Jones
D. Jones	M. Thomas	J.M. Charles	

Sylwedyddion

Oliva Smolicz (Cyngor Ieuenctid Cymru)
Marianna Pilichowska (Cyngor Ieuenctid Cymru)
Iestyn Davies (Cyngor Ieuenctid Cymru)
Zach Davis (Cyngor Ieuenctid Cymru)

Hefyd yn bresennol (Yn y Siambr):

G. Morgans, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Addysg a Phlant
A. Rees, Pennaeth Strategaeth a Chymorth i Ddysgwyr
E. Forsyth, Arweinydd Strategol ar gyfer Effeithiolrwydd Ysgolion
J. Dessent, Rheolwr Cwricwlwm a Rhwydweithiau Dysgu
A. Carter, Rheolwr Trawsnewid a Newid Ysgolion
J. Owens, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd
M. Runeckles, Swyddog Cefnogi Aelodau
S. Rees, Cyfieithydd Ar Y Pryd

Hefyd yn bresennol (Yn rhithwir):

S. Davies, Pennaeth Mynediad i Addysg
K. Evans, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd Cynorthwyol
S. Hendy, Swyddog Cefnogi Aelodau

Siambr - Neuadd y Sir, Caerfyrddin. SA31 1JP ac o bell - 10.00 yb - 12.05 yp

1. YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb gan y Cyngorydd M.J.A. Lewis.

2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU PERSONOL GAN GYNNWYS UNRHYW CHWIPIAU PLEIDIAU A RODDIR MEWN YMATEB I UNRHYW EITEM AR YR AGENDA.

Ni chafwyd dim datganiadau ynghylch buddiannau personol na chwip waharddedig.

3. CWESTIYNAU GAN Y CYHOEDD (NID OEDD DIM WEDI DOD I LAW)

Dyweddod y Cadeirydd nad oedd dim cwestiynau wedi dod i law gan y cyhoedd.

4. TRAWSFFURFIO, ARLOESED A NEWID (TAN), GAN GYNNWYS CYLLIDBAU YSGOLION

Bu'r Pwyllgor yn ystyried adroddiad a oedd yn rhoi trosolwg o'r Rhaglen Trawsnewid Ysgolion a gyflwynwyd yn 2017 i gynorthwyo ysgolion i wynebu heriau ariannol sylweddol. Dywedwyd wrth y Pwyllgor bod y rhaglen yn ceisio defnyddio egwyddorion trawsnewid craidd yr Awdurdod o weithio ar y cyd a herio arferion presennol i helpu ysgolion i fanteisio ar gyfleoedd i arbed costau a gwelliannau i wasanaethau, drwy ddull cynaliadwy, ar draws amrywiaeth eang o weithgareddau, yn ogystal â chynnal deilliannau da i ddisgyblion.

Ar hynny, cafodd y Pwyllgor gyflwyniad a oedd yn nodi'r cynnydd a oedd wedi'i wneud hyd yn hyn i gyflawni'r meysydd blaenoriaeth allweddol, fel a ganlyn:

- **Meincnodi** – cynhaliwyd ymarfer meincnodi gwariant arferol a chwricwlwm ar draws ysgolion uwchradd yn 2022/23 i rannu arferion da ymhlith ysgolion.
- **Templedi Effeithlonrwydd Ariannol** – lluniwyd y templedi hyn i gefnogi trafodaethau â 9 ysgol mewn sefyllfaoedd ariannol heriol.
- **Gwasanaeth 'Tasgfan' Eiddo Ysgolion** – cynllun peilot 2 flynedd wedi'i ariannu'n llawn ar waith ar draws ysgolion cynradd er mwyn gwella gwerth am arian.
- **Adolygiad o'r Gwasanaeth Cynnal a Chadw Tiroedd Ysgolion** – datblygwyd manyleb Cytundeb Lefel Gwasanaeth (CLG) wedi'i ailfodelu i ddarparu mwy o hyblygrwydd i ysgolion sicrhau arbedion effeithlonrwydd drwy ddarparu dull pwrpasol sy'n canolbwyntio ar y cwsmer.
- **Gweithredu canfyddiadau'r Adolygiad o Gytundebau Lefel Gwasanaeth ysgolion** – darparu dull gweithredu cyson â llinellau cyfathrebu clir er mwyn galluogi ysgolion i ddelio â materion.
- **Gweinyddu** – Archwilio dulliau newydd, gan ddefnyddio modelau sy'n seiliedig ar glystyrau, o ran swyddogaethau cefn swyddfa a chymorth mewn ysgolion cynradd.
- **Caffael** - Nodi cyfleoedd i wneud arbedion, gan gynnwys arbedion maint a dulliau o gaffael sy'n sicrhau'r gwerth gorau.
- **Cyfathrebu** - ymgysylltu'n rheolaidd a rhannu arferion da rhwng ysgolion.
- **Arolygon Addasrwydd Ysgolion** – lluniwyd templed newydd ac arolygon parhaus o bob ysgol i gefnogi sylfaen dystiolaeth ar gyfer Adolygiad o Gynlluniau Gwella Ysgol.
- **Polisi Plant sy'n Codi'n 4 oed** - wedi'i ohirio tan 2024 wrth aros am ymchwiliad pellach i'r effaith a'r goblygiadau.
- **Modelau ariannu Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)** - ymgysylltu â phenaethiaid i ddatblygu modelau ariannu newydd i gyd-fynd â Thrawsnewid ADY.
- **Adolygiad o Ddalgylchoedd Ysgolion** i gael ei gynnal yn unol â'r rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy.

Rhodddwyd sylw i'r materion/sylwadau a godwyd gan y Pwyllgor, fel a ganlyn:

Yn sgil y cyflwyniad ac mewn ymateb i ymholiad, eglurodd y Rheolwr Trawsnewid a Newid Ysgolion fod yr ymarfer meincnodi ar gyfer 2022/23 wedi'i gwblhau ar gyfer ysgolion uwchradd yn unig oherwydd materion logistaidd a dywedodd mai pwrpas yr ymarfer hwn oedd rhoi gwybodaeth i ysgolion i ysgogi trafodaethau a chefnogi prosesau gwneud penderfyniadau. Cyfeiriwyd at ymarfer meincnodi blaenorol a gynhaliwyd ar draws ysgolion cynradd a oedd wedi'u rhannu yn ôl grwpiau maint. Fodd bynnag, cydnabuwyd na fyddai grwpiau o'r fath o reidrwydd yn adlewyrchu carfanau ysgolion, yn enwedig oherwydd oedran amrywiol ystadau ysgolion, ac roedd hwn yn faes a fyddai'n cael ei ystyried yn y dyfodol. Dywedodd y Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant y byddai cais yn cael ei wneud i benaethiaid ysgolion uwchradd ddosbarthu gwybodaeth feincnodi i lywodraethwyr ysgol er mwyn codi ymwybyddiaeth o'r wybodaeth a ddarperir gan y Rhaglen Drawsnewid. Hefyd, byddai'r Rheolwr Trawsnewid a Newid Ysgolion yn cael ei wahodd i gyfarfod nesaf y Fforwm Llywodraethwyr i roi trosolwg o'r gwaith a oedd wedi'i wneud.

Mewn ymateb i sylw am drefniadaeth ysgolion cynradd a rôl gyfyngedig ganfyddedig cyrff llywodraethu, eglurodd y Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant fod deddfwriaeth yn pennu'r ystod o gyfrifoldebau ar gyfer ysgolion cynradd, trwy gyfrwng darpariaeth cyllideb ddirprwyedig. Yn unol â hynny, roedd y model Cytundeb Lefel Gwasanaeth (CLG) yn galluogi ysgolion i brynu gwasanaethau o wahanol adrannau yn ôl y maes arbenigedd. Felly, roedd rôl y Rhaglen Drawsnewid yn canolbwyntio ar sicrhau ansawdd, yn ogystal â chodi ymwybyddiaeth o'r Cytundebau Lefel Gwasanaeth a'r gwasanaethau sydd ar gael i ysgolion.

Mewn ymateb i ymholiad ynghylch y gallu i roi cymorth unigol i ysgolion mewn perthynas â materion cyllidebol a gwasanaethau cynnal a chadw eiddo, eglurodd y Rheolwr Trawsnewid a Newid Ysgolion fod cymorth yn cael ei ddarparu yn unol â'r adnoddau sydd ar gael ac yn cael ei flaenoriaethu gan yr Awdurdod Lleol.

Mewn ymateb i'r sylwadau a wnaed ynghylch y gallu i gyflawni nodau'r Rhaglen Trawsnewid Ysgolion, roedd y Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant yn falch o nodi bod cyllid wedi ei ddarparu i secondio dau bennaeth i roi cymorth rhan-amser i yrru'r Rhaglen Trawsnewid Ysgolion yn ei blaen.

Cyfeiriwyd at y sesiynau 'galw heibio' i benaethiaid a gyflwynwyd i gyfathrebu ac ymgysylltu ag ysgolion. Esboniodd y Rheolwr Trawsnewid a Newid Ysgolion fod bwletinau wythnosol yn cael eu dosbarthu i ysgolion i hyrwyddo'r meysydd i'w trafod, felly byddai lefelau presenoldeb yn dibynnu ar lefel diddordeb ysgolion yn y maes ffocws.

Mewn ymateb i ymholiad, eglurodd y Rheolwr Trawsnewid a Newid Ysgolion, er y byddai'r newid yn y system teleffoni ar draws ysgolion yn gofyn am gost gychwynnol, y byddai ysgolion yn derbyn galwadau am ddim ar ôl hynny, a fyddai'n arwain at arbedion ariannol hirdymor.

Diolchodd y Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant i'r Rheolwr Trawsnewid a Newid Ysgolion am y gwaith cadarnhaol sy'n cael ei ddatblygu i gefnogi'r ysgolion yn Sir Gaerfyrddin.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL dderbyn yr adroddiad.

5. ADRODDIAD INTERIM AR ADOLYGU ADDYSG ÔL 16

Cafodd y Pwyllgor adroddiad interim i'w ystyried ynghylch yr Adolygiad o Addysg Ôl-16 a oedd wedi'i gynnal mewn ymateb i nodau'r Cynllun Busnes Addysg a Gwasanaethau Plant i greu ysgolion a gwasanaethau cryf a chynhwysol sydd wedi ymrwymo i ragoriaeth, tegwch a llesiant.

Roedd yr adroddiad yn amlinellu'r cynnydd a wnaed i sefydlu egwyddorion cyffredinol o ran Hawliau ar gyfer Dysgu i ddatblygu'r dirwedd ôl-16 yn Sir Gaerfyrddin ac yn cynnig strwythur llywodraethu wedi'i ailfodelu yn seiliedig ar yr adborth a roddwyd gan ysgolion uwchradd ynghylch yr hyn yr oedd dysgwyr yn rhoi gwerth arno yn eu profiad a'u darpariaeth addysgol. Yn hyn o beth, rhoddwyd crynodeb i'r Pwyllgor o'r themâu allweddol a oedd yn sail i'r egwyddorion hynny fel a ganlyn:

- Perthynas, Perthyn, Llesiant ac Ethos.
- Gwell Canllawiau Llwybrau a Sgiliau ar gyfer Annibyniaeth ac ar gyfer llwyddiant academaidd, a llwyddiant mewn gwaith a bywyd.
- Tegwch drwy fwy o opsiynau Cymraeg.
- Tegwch drwy ystod eang o opsiynau, yn enwedig opsiynau galwedigaethol.

Wrth ystyried yr adroddiad, nodwyd bod y canfyddiadau yn cyd-fynd yn uniongyrchol â'r argymhellion sy'n deillio o Adolygiad Estyn o'r cwricwlwm 16-19 presennol yng Nghymru.

Cyfeiriwyd hefyd at y gweithdy ymgynghori a gynhaliwyd ar 10 Chwefror 2023 a oedd yn rhoi cyfle i Aelodau'r Pwyllgor roi adborth ar yr adolygiad o addysg ôl-16.

Rhoddwyd sylw i'r materion/sylwadau a godwyd gan y Pwyllgor, fel a ganlyn:

Mynegwyd pryderon ynghylch y prinder cenedlaethol parhaus o ran recriwtio athrawon a allai atal yr Awdurdod rhag bodloni'r galw am opsiynau cyrsiau ychwanegol. Cyfeiriodd y Pennaeth Strategaeth a Chymorth i Ddysgwyr at y cyhoeddiad diweddar gan Lywodraeth Cymru o £800,000 o gyllid grant sydd ar gael ledled Cymru, drwy broses ymgeisio gystadleuol, i recriwtio a hyfforddi athrawon i ddarparu addysg cyfrwng Cymraeg. Hefyd, eglurodd y Rheolwr Cwricwlwm a Rhwydweithiau Dysgu fod yr Awdurdod yn archwilio datblygu dysgu hybrid ymhellach, gan gynnwys menter 'e-sgol' i sicrhau bod amrywiaeth o bynciau yn cael eu darparu i ddysgwyr ledled Sir Gaerfyrddin.

I gydnabod yr adborth a roddwyd gan ddysgwyr o ran y gwerth a roddir ar berthynas, rhoddwyd sicrwydd i'r Pwyllgor y byddai disgyblion yn cael model dysgu cymysg, a byddai pynciau craidd ar gael wyneb yn wyneb ar lefel leol, a phynciau ychwanegol yn cael eu cyflwyno ar-lein yn bennaf, gydag elfen o ddarpariaeth dysgu wyneb yn wyneb, i ddarparu profiad boddhaus i baratoi pobl ifanc ar gyfer addysg uwch, gan gynnal ymdeimlad o gymuned a pherthyn hefyd.

Cyfeiriwyd at adroddiad a gyhoeddwyd gan Gomisiynydd y Gymraeg a oedd yn nodi gostyngiad sylweddol yn nifer yr athrawon newydd gymhwysu sy'n gallu darparu addysg cyfrwng Cymraeg. Amlinellodd y Pennaeth Strategaeth a Chymorth i Ddysgwyr y mesurau sydd ar gael i'r Awdurdod feithrin gallu drwy system hyfforddi gynhwysfawr i athrawon ddysgu Cymraeg neu wella'r hyder i gyflwyno gwersi drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mewn ymateb i bryderon a fynegwyd ynghylch y lefel uchel o fyfyrwyr nad ydynt yn cwblhau eu Tystysgrif Addysg i Raddedigion, cymeradwyodd y Pennaeth Strategaeth a Chymorth i Ddysgwyr yr awgrym a wnaed i ymchwilio ymhellach i'r posibilrwydd o gyflwyno sesiynau blasu, neu brofiad yn y gweithle fel Cynorthwywyr Addysgu i fyfyrwyr prifysgol ddeall gofynion y rôl ymhellach er mwyn gwneud dewisiadau gwybodus o ran gyrfa.

Yn dilyn ymholiad ynglŷn â threfniadau llywodraethu, eglurodd y Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant, yn dilyn adolygiad o strwythurau cyfarfodydd/grwpiau, fod yr is-adran Addysg a Gwasanaethau Plant wedi cyflwyno grwpiau ffocws penodol i ddelio ag agweddau amrywiol ar y busnes yn yr adran, gyda chynrychiolaeth briodol i sicrhau mewnbwn effeithiol a'r deilliannau gorau i bobl ifanc.

Cyfeiriwyd at y llwybrau dysgu STEM ac awgrymwyd y gellid ymestyn y Cynllun Llysgenhadon Adeiladu leuenctid ar gyfer disgyblion ysgolion cynradd i fyfyrwyr ysgolion uwchradd ac addysg uwch er mwyn darparu dysgu ymarferol ac ymgysylltu â'r gymuned.

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL gymeradwyo'r Adroddiad Interim ar yr Adolygiad o Addysg Ôl-16 a'i gyfeirio i'r Cabinet i'w ystyried.

6. CYNLLUNIAU DARPARU GWASANAETHAU IS-ADRANNOL DDRAFFT 2023-24

Bu'r Pwyllgor yn ystyried y Cynlluniau Cyflawni Gwasanaeth Is-adrannol Drafft sy'n berthnasol i'r gyfarwyddiaeth Addysg a Gwasanaethau Plant ar gyfer 2023/24 fel a ganlyn:

- Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant
- Mynediad i Addysg
- Strategaeth a Chymorth i Ddysgwyr
- Gwasanaethau Plant

Roedd y Cynlluniau Cyflawni Gwasanaeth Is-adrannol Drafft yn pennu'r camau a'r mesurau strategol i'w gweithredu ym mhob is-adran er mwyn i'r Cyngor wneud cynnydd mewn perthynas â'i amcanion llesiant, ei flaenoriaethau thematig a blaenoriaethau'r gwasanaeth. Yn hyn o beth, cyfeiriodd yr Aelod Cabinet dros Addysg a'r Gymraeg at y sesiwn ymgynghori a gynhaliwyd ar 27 Ionawr 2023 a oedd yn gyfle i'r Aelodau roi adborth ar y Strategaeth Gorfforaethol, a gymeradwywyd wedyn gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 01 Mawrth 2023.

O ran y Cynllun Cyflawni Gwasanaeth - Gwasanaethau Plant, cydnabuwyd bod yr elfennau sy'n berthnasol i'r Pwyllgor Craffu Addysg, Pobl Ifanc a'r Gymraeg yn ymwneud â'r meysydd canlynol:

- Diogelu a Phresenoldeb Ysgolion
- Seicoleg Addysg
- Aseiad o Ddigonolrwydd Cyfleoedd Chwarae

Rhodddwyd sylw i'r materion/sylwadau a godwyd gan y Pwyllgor, fel a ganlyn:

O ystyried y cwricwlwm newydd, cafwyd ymholiad ynghylch y dulliau cymorth sydd ar waith i gynorthwyo ysgolion o ran y gofyniad i gadw cofnodion systematig i roi gwybod am gynnydd a galluogi arferion myfyriol. Eglurodd y Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant fod mesurau rheolaidd ar waith ar gyfer y flwyddyn bresennol hyd nes i Lywodraeth Cymru ddatblygu amgylchedd data newydd. Rhodddwyd sicrwydd bod yr Awdurdod, ynghyd â Partneriaeth, yn ymateb i'r gofynion newydd i ysgolion gefnogi a dangos tystiolaeth o ddilyniant sgiliau dysgwyr unigol yn unol â'r 6 maes dysgu a phrofiad, a byddai'r system hon yn cael ei chryfhau ymhellach a'i chyflwyno'n gyson ymhlith clystyrau ysgolion.

Roedd yr aelodau yn croesawu'r pwys sy'n cael ei roi ar y gwasanaeth cerdd ar gyfer Sir Gaerfyrddin a oedd yn cael ei ystyried yn wasanaeth hanfodol o ran elfen greadigol y cwricwlwm newydd. Pwysleisiodd y Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant fod cyllid ychwanegol wedi ei dderbyn i alluogi'r Awdurdod i barhau i ddarparu'r gwasanaeth a chydabuwyd bod yr Awdurdod mewn sefyllfa gadarnhaol i gael darpariaeth cerddoriaeth fewnol a oedd yn ymateb i anghenion disgyblion a chymunedau. Dywedodd yr Arweinydd Strategol ar gyfer Effeithiolrwydd Ysgolion fod yr Awdurdod wedi arwain ei gynllun cenedlaethol ei hun ar gyfer cerddoriaeth i sicrhau bod y ddarpariaeth ddysgu ar gyfer cerddoriaeth yn cyrraedd cynifer o ddysgwyr â phosibl.

Hefyd, roedd yr Arweinydd Strategol ar gyfer Effeithiolrwydd Ysgolion yn falch iawn o nodi y byddai'r gwasanaeth cerdd yn rhannu datblygiadau digidol yng Nghynhadledd Bett 2023 drwy arddangos pecyn 'soundtrap' a oedd yn cyfuno cerddoriaeth a phrofiadau digidol a ddatblygwyd ar y cyd ag ysgolion yn America. Mewn ymateb i gais, cytunwyd y byddai arddangosiad a diweddariad cyffredinol yn cael eu cynnig i aelodau maes o law.

Mewn ymateb i ymholiad, cadarnhawyd wrth y Pwyllgor fod y nifer uchel o benaethiaid a fyddai'n ymddeol yn fuan yn peri risg i'r Awdurdod. Fodd bynnag, roedd y Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant yn falch o nodi bod sawl penodiad o safon uchel wedi'i wneud yn ddiweddar yn unol â threfniadau cynllunio olyniaeth yr Awdurdod a bod gwaith yn parhau i hyrwyddo Cyngor Sir Gaerfyrddin fel cyflogwr o ddewis.

PENDERFYNWYD bod y Cynlluniau Cyflawni Gwasanaeth Is-adrannol Drafft sy'n berthnasol i'r gyfarwyddiaeth Addysg a Gwasanaethau Plant ar gyfer 2023/24 yn cael eu cymeradwyo a'u cyfeirio at y Cabinet i'w hystyried.

7. EGLURHAD AM BEIDIO Â CHYFLWYNO ADRODDIAD CRAFFU

Cafodd y Pwyllgor eglurhad am beidio â chyflwyno'r adroddiad craffu ynghylch y Strategaeth Gorfforaethol.

PENDERFYNWYD nodi'r eglurhad am beidio â chyflwyno'r adroddiad.

8. EITEMAU AR GYFER Y DYFODOL

Adolygodd y Pwyllgor y rhestr o eitemau ar gyfer y dyfodol a oedd i'w hystyried yn ei gyfarfod nesaf i'w gynnal ar 05 Mai 2023, a oedd wedi deillio o Flaengynllun Gwaith y Pwyllgor am 2022/23. Pwysleisiodd y Cadeirydd fod y Blaengynllun Gwaith yn ddogfen hyblyg y gellid ei diweddarau yn ôl y gofyn trwy gydol y flwyddyn wrth i wybodaeth newydd ddod i'r amlwg.

Cyfeiriwyd at y ddau adroddiad diweddarau a oedd yn deillio o'r Grwpiau Gorchwyl a Gorffen blaenorol. Cytunodd y Pwyllgor i adolygu'r adroddiadau mewn sesiwn anffurfiol ar ddiwedd y cyfarfod ar 05 Mai 2023 lle gallai'r Pwyllgor ofyn am unrhyw wybodaeth bellach i'w hystyried mewn cyfarfod yn y dyfodol, os bydd hynny'n berthnasol.

PENDERFYNWYD nodi'r rhestr o eitemau ar gyfer y dyfodol a oedd i'w hystyried yn y cyfarfod nesaf ar 5 Mai, 2023.

9. LLOFNODI YN GOFNOD CYWIR COFNODION Y CYFARFOD A GYNHALIWDYD AR 23 IONAWR 2023

PENDERFYNWYD YN UNFRYDOL lofnodi bod cofnodion cyfarfod y Pwyllgor a gynhaliwyd ar 23 Ionawr 2023 yn gofnod cywir.

_____
CHAIR

_____
DATE

Mae'r dudalen hon yn wag yn fwriadol